

D O C U M E N T S D E T R E B A L L
INVESTIGACIÓ

(Ajuts a la investigació, 2002)

**La conveniència d'ampliar
la competència del TSJC
pel que fa al coneixement
de la revisió civil de la
sentència ferma**

Autor

David Vallespín Pérez

Any 2002

Generalitat de Catalunya
Centre d'Estudis Jurídics
i Formació Especialitzada

Índex

1.- La revisió civil.....	5
1.1. La revisió com a instrument de revocació de la cosa jutjada.....	5
1.2. El fonament de la revisió.....	6
1.3. Naturalesa jurídica de la revisió.....	7
1.4. La revisió a la Llei d'enjudiciament civil de 2000.....	9
1.5. L'òrgan jurisdiccional competent per conèixer de la revisió civil de la sentència ferma (plantejament general).....	13
2.- El desenvolupament autonòmic de l'Administració de Justícia. El paper dels Tribunals Superiors de Justícia i les seves atribucions competencials.....	17
2.1. La Constitució espanyola de 1978 i l'Estat de les autonomies.....	17
2.2. L'Estatut d'autonomia de Catalunya i les atribucions competencials del Tribunal Superior de Justícia.....	23
2.3. La Llei orgànica del poder judicial de 1985 i els Tribunals Superiors de Justícia.....	25
2.4. La Llei de demarcació i planta judicial i els Tribunals Superiors de Justícia.....	28
2.5. El paper dels Tribunals Superiors de Justícia dins del Pacte d'Estat per a la reforma de la justícia de 31 de maig de 2001.....	29
3.- La conveniència d'ampliar la competència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya pel que fa al coneixement de la revisió civil.....	31
3.1. La revisió davant del Tribunal Suprem.....	31
3.2. La revisió davant dels Tribunals Superiors de Justícia.....	33
3.2.1. Els Estatuts d'autonomia.....	33
3.2.2. La Llei orgànica del poder judicial.....	35
3.2.3. Art. 54.2 de la Llei de demarcació i planta judicial i art. 1801 de la LEC de 1881 (després de la seva reforma per Llei 10/92, de 30 d'abril).....	37

3.2.4. Anàlisi jurisprudencial de la qüestió.....	38
3.2.5. Art. 509 de la nova LEC.....	51
3.3. La conveniència d'ampliar la competència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya pel que fa al coneixement de la revisió civil. Proposta de reforma de la Llei orgànica del poder judicial i de la Llei 1/2000.....	53
4. Bibliografia	58
5. Índex cronològic de jurisprudència.....	74
5.1. Tribunal Suprem i Tribunal Constitucional.....	74
5.2. Actes i sentències dels Tribunals Superiors de Justícia.....	80
6. Estadístiques.....	81

El Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada ha editat aquesta recerca respectant el text original dels autors, que en són responsables de la correcció lingüística.

1. La revisió civil

1.1. La revisió com a instrument de revocació de la cosa jutjada

Si la revisió civil s'ha d'entendre com a una acció impugnatòria autònoma, és a dir, com aquella acció dirigida contra un procés tancat per sentència ferma¹, és lògic concloure que no sembla adient referir-se a les possibilitats d'atac contra la cosa jutjada com a impugnacions o recursos excepcionals, ja que, en sentit estricte només es pot parlar de recursos quan el litigant els interposa amb la pretensió d'evitar la fermesa d'una resolució².

Tampoc sembla oportú referir-se a aquestes institucions dirigides a escometre la sentència ferma amb l'expressió de rescissió de la cosa jutjada, ja que aquesta categoria conceptual, no susceptible de trasllat per si mateixa al procés civil, fa referència més aviat a la possible ineficàcia de contractes vàlidament celebrats en atenció a causes legalment establertes.

En conseqüència, sembla més encertat recollir les institucions dirigides a atacar la cosa jutjada (oposició del tercer³, audiència al litigant rebel⁴, incident de

¹ Per a una anàlisi completa del concepte i naturalesa jurídica de la revisió civil, veure, entre d'altres, els estudis monogràfics de: CALVO SÁNCHEZ, M.C. *La revisión civil*, Madrid, Montecorvo, 1977, p. 25 i seg.; DOVAL DEL MATEO, J. *La revisión civil*, Barcelona, Bosch, 1.979, p. 29 i seg.; HITTERS, J.C. *Revisión de la cosa juzgada*, La Plata, Libreria Editora Platense, segona edició, 2001, p. 21 i seg.; i VALLESPÍN PÉREZ, D. *La revisión de la sentencia firme en el proceso civil*, Barcelona, Atelier, 2002, p. 15 i seg.

² VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *Teoría general de los recursos*. Text de la conferència impartida el dia 26 d'octubre de 1999 dins del Curs d'Extensió Universitària organitzat per l'Àrea de Dret Processal de la Universitat de Barcelona sobre "La sentència i els recursos al procés civil".

³ L'oposició de tercers a la cosa jutjada és una institució coneguda al dret francès (*tierce opposition*) i més tard recollida a la legislació processal civil italiana (*opposizione del terzo*), a la qual és possible individualitzar dues manifestacions: una oposició genèrica, per aquells casos on els tercers tenen la possibilitat de formular oposició a la cosa jutjada formada en un procés entre d'altres persones, quan aquesta suposa una lesió als seus interessos legítims; i una oposició específica de creditors i hereus, en funció de la qual els hereus i els creditors d'una de les parts poden formular oposició a la sentència ferma, sempre que aquesta s'hagi guanyat amb dol o frau dels seus drets i interessos legítims. A la legislació processal civil espanyola no trobem regulada ni admesa l'oposició genèrica. Pel contrari, l'oposició de creditors i hereus pot tenir, entre nosaltres, una certa aplicabilitat pràctica, ja que, davant d'un procés fraudulent serà possible fer servir l'acció pauliana de l'art. 1111.2 del Codi civil (RAMOS MÉNDEZ, F. *Enjuiciamiento Civil*, I, Barcelona, Bosch, 1997, p. 91). Pel que fa a la conveniència de regular l'oposició de tercers a la cosa jutjada a la normativa processal civil, veure, per tots: MORÓN

nul·litat d'actuacions⁵ i demanda de revisió civil), sota la denominació genèrica de “revocació de la sentència ferma”.

Més concretament, quant a la revisió, cal dir que es tracta d'una via de revocació de la sentència ferma a través de la petició d'un litigant, sempre que es pugui apreciar la concurrència de certes causes taxades i excepcionals⁶, en funció de les quals, com molt agudament ha assenyalat VÁZQUEZ SOTELO⁷, la pròpia llei ha permès “excepcionalment” que la justícia s'imposi a l'autoritat de cosa jutjada.

1.2. El fonament de la revisió

D'acord amb el fonament i finalitat dels recursos hagués estat possible defensar l'admissió il·limitada d'impugnacions dirigides a controlar les errades derivades dels judicis humans. Malgrat això, és ben cert que es pot apreciar una clara contradicció entre la idea de justícia i aquella altra vinculada amb la possibilitat il·limitada de recórrer. Això és així, com molt bé ha assenyalat COUTURE⁸, perquè la més gran injustícia es produiria a aquelles situacions en

PALOMINO, M. *El proceso civil y la tutela de los terceros*, en Revista de Derecho Procesal, 1965 (3), p. 169.

⁴ L'audiència al litigant rebel és una acció autònoma d'impugnació dirigida contra aquelles sentències fermes dictades als processos en què el demandat ha estat constantment i de forma involuntària en situació de rebel·lia (VERGER GRAU, J. *La rebeldía en el proceso civil*, Barcelona, Bosch, 1989; i *La rebeldía*, en *Instituciones del nuevo proceso civil. Comentarios sistemáticos a la Ley 1/2000*, vol. II, Barcelona, Difusión Jurídica y Temas de Actualidad, Economist & Jurist, 2000, p. 93 i seg.).

⁵ L'incident excepcional de nul·litat d'actuacions pretén la impugnació de sentències fermes sorgides d'un procés tramitat amb defectes de forma que han causat indefensió, sempre que, pel moment en que es van produir, no hagués estat possible la seva denúncia abans de recaure resolució que posés fi al procés i que aquesta no fos susceptible de recurs ordinari ni extraordinari (GARRIGA ARIÑO, F. *La nulidad de actuaciones en la Ley 1/2000*, Rev. Economist & Jurist, núm. 42, marzo-abril de 2000, p. 36 i seg.).

⁶ Vid. I.4.

⁷ VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *Prólogo* a l'obra del Prof. Dr. David Vallespín “*La revisión de la sentencia firme en el proceso civil*”, op. cit. p. 12.

⁸ COUTURE, E.J. *Estudios de Derecho Procesal Civil*, I, Buenos Aires, 1946, p. 154 i seg.

què no s'arribés mai a conèixer amb seguretat allò que correspondria en justícia al cas concret.

Precisament, és a aquesta zona de fricció entre la seguretat i la justícia on la revisió troba la seva fonamentació. Això és degut a que es planteja la necessitat de mantenir l'equilibri entre la seguretat jurídica, que deriva de la cosa jutjada, i la justícia, que no es pot sacrificar a favor de la seguretat jurídica en aquells casos de vulneracions flagrants i insofribles que les legislacions han tipificat com a motius de revisió⁹.

La revisió civil, lluny de fonamentar-se al convenciment de que la sentència ferma fos injusta o errònia, troba la seva explicació a una sèrie de circumstàncies que han condicionat l'activitat de les parts o del jutgador, de tal forma que la sentència dictada té un contingut que gairebé segur hagués estat diferent si no haguessin concorregut aquestes circumstàncies anòmales que poden fer pensar que la sentència és injusta o errònia¹⁰. Es tracta d'un últim homenatge al valor suprem de la justícia als casos més clars i greus de sentències fermes obtingudes il·lícitament¹¹.

1.3. Naturalesa jurídica de la revisió

Si entenem els recursos, seguint en aquest punt el magisteri del Prof. GÓMEZ ORBANEJA¹², com a aquells actes processals de la part que davant d'una resolució judicial impugnable i perjudicial sol·licita l'actuació de la llei al seu favor, és a dir, com a actes de parts legitimades i amb interès que han d'incidir

⁹ CALVO SÁNCHEZ, M.C. *La revisión civil*, op. cit. p. 23-25; RADBRUCH, G. *Filosofía del derecho*, Madrid, 1933, p. 96.

¹⁰ STS de 12 de desembre de 1998 (Ar. 9930).

¹¹ CARNELUTTI, F. *Sistema del derecho procesal*, I, traducció d'Alcalá-Zamora i Sentís Melendo, Buenos Aires, Uthea, 1944, p. 350 i seg.; MORELLO, A. M. *Prólogo a l'obra de Juan Carlos Hitters "Revisión de la cosa juzgada"*, La Plata, Librería Editora Platense, 2001, p. 4.

¹² GÓMEZ ORBANEJA, E. *Derecho Procesal Civil*, I, amb Herce Quemada, Madrid, 1979, p. 460-461.

a la relació jurídica processal existent, impedit la producció de fermesa de la resolució, cal concloure, malgrat certes posicions doctrinals en sentit contrari¹³ i una jurisprudència gens homogènia¹⁴, que la revisió és una institució processal que rep la denominació de recurs, però que en sentit estricte no ho és¹⁵.

Aquesta conclusió respon, en primer lloc, al fet que la revisió no suposa un nou examen de la matèria objecte de consideració per part del tribunal a que; en segon lloc, a que la revisió sempre es dóna contra sentències fermes¹⁶; i, per últim, a que dins de la revisió els vicis que poden portar com a conseqüència la revocació de la sentència ferma s'han d'analitzar sempre respecte a situacions fàctiques produïdes o conegudes amb posterioritat a la resolució que es pretén revocar, sense que mai es pugui produir per vicis o errades de tipus jurídic¹⁷.

Per totes aquestes raons, i d'acord amb les precisions terminològiques dutes a terme per CALAMANDREI¹⁸, cal concloure que la revisió no és un recurs, sinó una genuïna acció autònoma d'impugnació, ja que, el seu objecte no consisteix

¹³ AGÚNDEZ FERNÁNDEZ, A. *Los recursos de revisión civil, contencioso-administrativo y laboral. Comentarios y Jurisprudencia*, Granada, Comares, 1997, p. 4.; GUASP, J. *Derecho Procesal Civil*, II, Madrid, Instituto de Estudios Políticos, 1968, p. 926; MANRESA, J.M. *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil*, t. VI, Madrid, 1895, p. 241.

¹⁴ No manquen resolucions del TS que configuren la revisió com a un recurs (STS de 19 de gener de 1990 (Ar. 14); STS de 13 de juny de 1996 (Ar. 4765); STS de 20 d'octubre de 1998 (Ar. 8074); STS d'1 de març de 1999 (Ar. 1365); i STS de 10 de gener de 2001 (Ar. 1), però tampoc són gens estranyes aquelles altres resolucions a les quals s'entén que es tracta d'una acció impugnatòria autònoma (STS de 23 de maig de 1964 (Ar. 462); STS de 6 de maig de 1983 (Ar. 2673); i STS de 18 d'octubre de 1986 (Ar. 5941).

¹⁵ DÍEZ-PICAZO, I. *Derecho Procesal Civil. Los procesos de declaración de acuerdo con la Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil*, amb De la Oliva Santos, Madrid, Ed. Centro de Estudios Ramón Areces, 2000, p. 527; FERNÁNDEZ, M.A. *Medios de rescisión de la sentencia firme, en Derecho Procesal Civil*, II, amb De la Oliva Santos, Madrid, Ed. Centro de Estudios Ramón Areces, 1995, p. 610; i MUÑOZ JIMÉNEZ, F.J. *De la revisión de sentencias firmes, en Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil, II*, coordinats per Fernández-Ballesteros, Rifá Soler i Valls Gombau; Barcelona, Iurgium Editores/Atelier, 2000, p. 2416-2417.

¹⁶ LORCA NAVARRETE, A. M. *Introducción al Derecho Procesal. Organización Judicial Española y Principios Rectores del Proceso Español*, Madrid, Dykinson, segona edició, 1995, p. 907.

¹⁷ STS de 20 de gener de 1968 (CL. 35); STS de 5 d'octubre de 1990 (Ar. 7473); STS de 18 de desembre de 1992 (Ar. 10699), i STS de 20 d'octubre de 1998 (Ar. 8074).

¹⁸ CALAMANDREI, P. *Vicios de la sentencia y medios de gravamen, en sus Estudios sobre el Proceso Civil*, amb traducció de Sentís Melendo, Buenos Aires, 1945, p. 439.

a substituir una resolució judicial per altra, ni tan sols a examinar la correcció de la sentència, sinó a intentar la revocació d'un judici anterior d'acord amb els motius "excepcionals" previstos pel legislador¹⁹.

1.4. La revisió a la Llei d'enjudiciament civil de 2000

Malgrat que l'art. 1803 de la Llei d'enjudiciament civil anterior va utilitzar l'expressió "demanda de revisió", el ben cert és que el nostre legislador de 1881 va atribuir la denominació de recurs a una institució processal que tècnicament no ho és. Davant d'aquesta realitat la nova Llei d'enjudiciament civil ha entès la revisió civil, encertadament, com una acció impugnatòria autònoma²⁰.

Això és així, no tan sols perquè la Llei 1/2000 incorpora la seva regulació al Títol VI del Llibre Segon "De la revisió de les sentències fermes", amb posterioritat al Títol IV "Dels recursos", sense utilitzar la denominació de recurs i generalitzant l'expressió "demanda de revisió", sinó també perquè el seu art. 206 marca una clara distinció entre els recursos extraordinaris i els procediments establerts per a la revisió de les sentències fermes.

¹⁹ SERRA DOMÍNGUEZ, M. *Prólogo a l'obra del Prof. Doval del Mateo "La revisión civil", op. cit.* p. II i III.

²⁰ L'encert d'aquest canvi ha estat explicat, entre d'altres, per: GARBERÍ LLOBREGAT, J. *De la revisión de sentencias firmes, en Los procesos civiles. Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil con formularios y jurisprudencia* (3), coordinada pel propi autor, Barcelona, Bosch, 2001, p. 984; GARRIGA ARIÑO, F. *La revisión de sentencias firmes, en Instituciones del nuevo proceso civil. Comentarios sistemáticos a la Ley 1/2000, II*, Barcelona, Difusión Jurídica y Temas de Actualidad, Economist & Jurist, 2000, p. 813; LORCA NAVARRETE, A. M. *De la revisión de sentencias firmes, en Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil, II*, dirigits pel propi autor, Valladolid, Lex Nova, 2000, p. 2446; MONTERO AROCA, J. *Revisión, audiencia al rebelde y nulidad, en El nuevo proceso civil (Ley 1/2000)*, amb Gómez Colomer, Montón Redondo i Barona Vilar, Valencia, Tirant lo blanch, 2000, p. 554-555; PÉREZ-CRUZ MARTÍN, A.J. *Derecho Procesal Civil, II*, amb Fernando Gómez de Liaño, Oviedo, Forum, 2001, p. 701-702; RAMOS MÉNDEZ, F. *Guía para una transición ordenada a la nueva LEC*, Barcelona, Bosch, 2000, p. 506 i seg.; VALLESPÍN PÉREZ, D. *La revisión de la sentencia firme en el proceso civil*, op. cit. p. 28; i VILLAGÓMEZ CEBRIÁN, M. *La prueba. Los recursos, en La nueva Ley de Enjuiciamiento Civil, III*, coordinada per Cortés Domínguez i Moreno Catena, Madrid, Tecnos, 2000, p. 206.

L'art. 510 de la nova Llei d'enjudiciament civil ha reproduït, amb petits matisos, els motius de revisió ja previstos a l'art. 1796 de la LEC derogada²¹:

És procedent la revisió d'una sentència ferma:

*"1r. Si després de pronunciada, es recobren o s'obtenen documents decisius dels quals no s'ha pogut disposar per força major o per obra de la part a favor de la qual s'ha dictat"*²².

*2n. Si s'ha dictat en virtut de documents dels quals, en el moment de dictar-se, una de les parts ignorava que havien estat declarats falsos en un procés penal, o la falsedat dels quals s'hagi declarat després penalment"*²³.

*3r. Si s'ha dictat en virtut d'una prova testifical o pericial, i els testimonis o els perits han estat condemnats per fals testimoni donat en les declaracions que van servir de fonament a la sentència"*²⁴.

²¹ SERRA DOMÍNGUEZ, M. *La Ley 1/2000 sobre Enjuiciamiento Civil*, Barcelona, Bosch, 2000, p. 73.

²² Pel que fa a la recuperació i obtenció de documents decisius com a motiu de revisió, veure, entre d'altres: STS de 7 de juliol de 1886 (CL. 60); STS de 14 de novembre de 1960 (CL. 655); STS de 2 d'octubre de 1989 (Ar. 6878); STS de 19 de gener de 1993 (Ar. 476); STS de 8 de febrer de 1993 (Ar. 692); STS de 5 de desembre de 1995 (Ar. 9263); STS de 24 de febrer de 1997 (Ar. 1326); STS de 28 d'octubre de 1997 (Ar. 7365); STS de 29 d'abril de 1998 (Ar. 3877); STS de 14 de desembre de 2000 (Ar. 9898); STS de 8 d'octubre de 2001 (Ar. 8627); STS de 13 de novembre de 2001 (Ar. 9301); STS de 2 de març de 2002 (Ar. 4083); i STS de 20 de maig de 2002 (Ar. 5248).

²³ Pel que fa al document fals com a motiu de revisió, veure, entre d'altres: STS 19 de desembre de 1927 (CL. 87); STS de 26 d'abril de 1966 (CL. 298); STS de 12 de març de 1990 (Ar. 1688); STS de 23 de març de 1995 (Ar. 2060); STS de 15 d'abril de 1996 (Ar. 3086); STS de 9 de setembre de 1996 (Ar. 6555); STS de 1 d'octubre de 1997 (Ar. 6963); i STS de 15 de febrer de 2001 (Ar. 1486).

²⁴ En relació al fals testimoni del testimoni com a motiu de revisió, veure, entre d'altres: STS de 28 d'abril de 1975 (Ar. 1890); STS de 26 de maig de 1997 (Ar. 4243); i STS de 14 de desembre de 2000 (Ar. 9898). En contraposició a la dicció literal de l'art. 1796 de la LEC anterior, on només la prova documental i la testifical eren dignes d'obrir la revisió, la Llei 1/2000 (art. 510.3) ha incorporat, encertadament, la possibilitat de revisar una sentència ferma quan aquesta hagués recaigut en virtut de prova pericial, i els perits haguessin estat condemnats per fals testimoni donat a les declaracions que van servir de fonament a la sentència (FLORS MATIES, J. *La revisión de las sentencias firmes, en El proceso civil. Doctrina, Jurisprudencia y Formularios*, V, coordinat per Escribano Mora, Valencia, Tirant lo blanc, 2001, p. 4237; HERRÁN ORTIZ, A.I. *De la revisión de sentencias firmes, en Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil*, dirigits per Lledó Yagüe, Madrid, Dykinson, 2000, p. 500; MORENO CATENA, V. *La revisión y la audiencia al rebelde, en Derecho Procesal Civil. Parte General*, amb Cortés Domínguez i Gimeno Sendra, Madrid, Colex, 2000, p. 434; PÉREZ-CRUZ MARTÍN, A. *Derecho Procesal Civil*, II, op. cit. p. 705; i VILLAGÓMEZ CEBRIÁN, M. *La prueba. Los recursos, en La nueva Ley de Enjuiciamiento Civil*, III, op. cit. p. 209).

4t. Si s'ha guanyat injustament en virtut de suborn, violència o maquinació fraudulenta²⁵”.

Aquests motius que tenen un conjunt de notes característiques comuns a tots ells (la seva novetat respecte al procés en que s'ha dictat la sentència que es tracta de revisar, el seu caràcter decisor, el que hagin d'estar suficientment provats, i la seva posterioritat a la sentència ferma)²⁶ són taxats²⁷ i cal que siguin interpretats amb un criteri certament restrictiu²⁸.

D'altra banda, cal significar que el caràcter taxat dels motius de revisió no és incompatible amb la possibilitat de defensar l'oportunitat d'introduir un

²⁵ Pel que fa al frau processal als efectes de la revisió, amb especial referència a la maquinació fraudulenta, veure, entre d'altres: STS de 18 de maig de 1981 (Ar. 2168); STS de 20 de novembre de 1987 (Ar. 8414); STS de 19 de juliol de 1988 (Ar. 8462); STS de 20 de març de 1990 (Ar. 1709); STS de 25 de juny de 1990 (Ar. 4895); STS de 10 de febrer de 1992 (Ar. 1205); STS de 24 de juliol de 1995 (Ar. 5601); STS de 13 de novembre de 1995 (Ar. 8403); STS de 17 d'abril de 1996 (Ar. 2964); STS de 20 d'abril de 1996 (Ar. 3583); STS de 5 de juny de 1996 (Ar. 4820); STS de 3 de juliol de 1996 (Ar. 5554); STS de 24 de febrer de 1997 (Ar. 1192); STS de 25 de març de 1998 (Ar. 1652); STS de 5 de juny de 1998 (Ar. 4276); STS de 23 de desembre de 1998 (Ar. 9757); STS de 23 de gener de 1999 (Ar. 5); STS de 2 de febrer de 1999 (Ar. 531); STS de 28 d'abril de 1999 (Ar. 2617); STS de 11 de maig de 1999 (Ar. 3105); STS de 25 de maig de 1999 (Ar. 3931); STS de 9 de desembre de 1999 (Ar. 8536); STS de 24 d'abril de 2000 (Ar. 3988); STS de 15 de juny de 2000 (Ar. 4423); STS de 7 de setembre de 2000 (Ar. 7621); STS de 17 de gener de 2001 (Ar. 1317); STS de 5 d'octubre de 2001 (Ar. 8783); STS de 10 de desembre de 2001 (Ar. 9992); STS de 16 de febrer de 2002 (Ar. 1623); STS de 5 d'abril de 2002 (Ar. 3374); i STS de 19 de juny de 2002 (Ar. 5228).

²⁶ CALVO SÁNCHEZ, M.C. *La revisión civil*, op. cit. p. 71-76.

²⁷ Pel que fa al caràcter taxat dels motius de revisió, veure, entre d'altres: BANACLOCHE PALAO, J. *De la revisión de sentencias firmes*, en *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil*, amb De la Oliva Santos, Díez-Picazo Jiménez i Vegas Torres, Madrid, Civitas, 2001, p. 866; FLORS MATIES, J. *La revisión de sentencias firmes*, en *El Proceso Civil. Doctrina, Jurisprudencia y Formularios*, vol. V, op. cit. 2001, p. 4223; GARBERÍ LLOBREGAT, J. *De la revisión de sentencias firmes*, en *Los Procesos Civiles (3)*, op. cit. p. 986; LORCA NAVARRETE, A. M. *De la revisión de sentencias firmes*, en *Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil, II*, op. cit. p. 2448; MUERZA ESPARZA, J.J. *De la revisión de sentencias firmes*, en *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil, vol. I, coordinada per Cordón Moreno, Armenta Deu, Muerza Esparza i Tapia Fernández, Pamplona, Aranzadi, 2001, p. 1711*; MUÑOZ JIMÉNEZ, F.J. *De la revisión de sentencias firmes*, en *Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil, II*, op. cit. p. 2423; ROMERO NAVARRO, R. *La revisión civil*, en *Ley de Enjuiciamiento Civil Comentada*, coordinada per Marina Martínez-Pardo i Daniel Loscertales, Madrid, SEPIN, 2000, p. 1041; VALLESPÍN PÉREZ, D. *La revisión de la sentencia firme en el proceso civil*, op., cit. p. 35 i seg.; i VÁZQUEZ IRIZUBIETA. *Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil. Doctrina y Jurisprudencia. Ley 1/2000*, Madrid, Dijusa, 2000, p. 707.

²⁸ Entre d'altres, cal veure: STS de 21 d'octubre de 1982 (Ar. 5570); STS de 12 de juliol de 1989 (Ar. 5605); STS de 19 de gener de 1990 (Ar. 14); STS de 3 d'octubre de 1991 (Ar. 6901); STS de 12 d'abril de 1996 (Ar. 3189); STS de 31 de desembre de 1996 (Ar. 9692); STS de 2 de

nou motiu de revisió dirigit a assolir la correcció de la contradicció de dues sentències dictades en un mateix assumpte²⁹.

Aquesta situació, perfectament possible i real³⁰, avui dia només es pot solucionar pel Tribunal Constitucional, a través de la demanda d'empara. Això és així, ja que més enllà de la concreta fonamentació jurídica de les sentències s'han rebut del mateix òrgan jurisdiccional dues respostes diferents i aparentment contradictòries, situació aquesta no ajustada a la tutela judicial efectiva de l'art. 24.1 de la Constitució espanyola³¹.

Ara bé, davant del caràcter subsidiari de la demanda d'empara constitucional i la dilació de la seva resolució³², hauria estat aconsellable que la nova LEC, com ja va contemplar l'art. 102 de la LJCA de 1956³³ (antecedent directe del recurs de cassació per a unificació de doctrina laboral³⁴, que més tard ha estat d'influència decisiva per a la introducció

febrer de 1999 (Ar. 531); STS d'1 de març de 1999 (Ar. 1365); STS de 15 de juny de 2000 (Ar. 4421); i STS d'11 de gener de 2001 (Ar. 2).

²⁹ VALLESPÍN PÉREZ, D. *La revisión de la sentencia firme en el proceso civil*, op. cit. p. 40 i seg.; VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *Prólogo a la obra del Prof. Vallespín "La revisión de la sentencia firme en el proceso civil"*, op. cit. p. 12 i seg.

³⁰ A títol exemplificatiu cal veure la contradicció existent entre dues sentències pronunciades per la Sala Primera del Tribunal Suprem, amb només un mes de diferència i en un mateix assumpte plantejat davant dels òrgans jurisdiccional de Navarra (STS de 19 de gener de 1987 (Ar. 305) i STS de 16 de febrer de 1987 (Ar. 698). A una mateixa situació litigiosa s'havien seguit dos processos independents, un d'acord amb el Dret civil especial i l'altre de conformitat amb el Dret mercantil. Resultats tots dos judicis en segona instància, els dos es van preparar i formalitzar recursos de cassació. Encara que sigui difícil d'entendre, la mateixa Sala Primera del TS va resoldre els dos recursos de cassació en sentències que, un cop dictades, van ser contradictòries, ja que a una d'elles el conflicte es va solucionar aplicant el Dret civil especial de Navarra i, a l'altra, es va aplicar el Dret mercantil, que no coneix especialitats forals.

³¹ En aquest sentit, veure, entre d'altres, la STC 105/2001, de 23 d'abril (BOE. 29 de maig). Recurs d'empara: 567/98. Sala Segona. Ponent: GUILLERMO JIMÉNEZ SÁNCHEZ.

³² Per una anàlisi exhaustiva de les garanties constitucionals de l'activitat processal i de la demanda d'empara, veure, entre d'altres: VALLESPÍN PÉREZ, D. *El modelo constitucional de juicio justo en el ámbito del proceso civil*, Barcelona, Atelier, 2002.

³³ GONZÁLEZ PÉREZ, J. *Comentario al art. 102 de la Ley de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa*, Madrid, Civitas, 1978, p. 1173 i seg.; PRIETO-CASTRO, L. *Trabajos y Orientaciones de Derecho Procesal*, Madrid, Editorial Revista de Derecho Privado, 1.964, p. 813.

³⁴ JIMÉNEZ FORTEA, F.J. *El recurso de casación para la unificación de doctrina laboral (Problemas fundamentales)*, Valencia, Tirant Lo Blanch, 1999, p. 31 i seg.; MARTÍN

del recurs de cassació al procés administratiu³⁵), hagués incorporat un nou motiu de revisió de la sentència ferma per donar una resposta més eficaç a aquells casos als quals es pot apreciar una clara “ofensa a la cosa jutjada”.

1.5. L'òrgan jurisdiccional competent per conèixer de la revisió civil de la sentència ferma (Plantejament general)

Quant a la determinació de l'òrgan jurisdiccional competent per conèixer de la revisió civil de la sentència ferma Catalunya ha estat un cop més capdavantera. Així, davant del paràgraf tercer de l'art. 1801 de l'antiga LEC, a la seva redacció originària, que atribuïa en exclusiva la competència al Tribunal Suprem, l'art. 20 de l'Estatut va preveure expressament que:

VALVERDE, A. M. *Del recurso de casación para la unificación de doctrina, en Comentarios a la Ley de Procedimiento Laboral, II*, dirigits per Monereo Pérez-Moreno Vila-Gallego Morales, Granada, Comares, 2001, p. 1353; RODRÍGUEZ-PIÑERO ROYO, M.C. *El recurso de casación para la unificación de doctrina: revisión crítica*, Madrid, Editorial La Ley-Actualidad, 1999, p. 71 i seg.

³⁵ Quant al recurs de cassació al procés administratiu veure, entre d'altres: ALVÁREZ DE LINERA URÍA, S. *El recurso de casación para la unificación de la doctrina, en lo contencioso-administrativo*, en *Comentarios sobre la Reforma Procesal (Ley 10/92, de 30 de abril)*, coordinats per Gómez de Liaño, Oviedo, Forum, 1992, p. 350; CORDÓN MORENO, F. *El proceso contencioso-administrativo conforme a la Ley 29/98, de 13 de julio, reguladora de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa*, Pamplona, Aranzadi, 1999, p. 220; ENTRENA CUESTA, R. *Curso de Derecho Administrativo. Concepto. Fundamento. Relación jurídico-administrativa y Justicia Administrativa*, 13ª edició, Madrid, Tecnos, 1999, p. 335 i seg.; FERNÁNDEZ, T.R. *Curso de Derecho Administrativo, II*, amb García de Enterría, Madrid, Civitas, 2000, p. 672; GONZÁLEZ PÉREZ, J. *Procedimiento contencioso-administrativo. Recursos contra providencias, autos y sentencias, en Comentarios a la Ley de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa*, Madrid, Civitas, 1.994, p. 1272; *Recurso de casación para la unificación de doctrina, en Comentarios a la Ley de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa (Ley 29/98), de 13 de julio*, Madrid, Civitas 1999, p. 1160 i seg.; i *Recurso de revisión, en Comentarios a la Ley de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa (Ley 29/98), de 13 de julio*, op. cit. p. 1712 i seg.; GONZÁLEZ-VARAS IBÁÑEZ, S. *Recurso de casación para la unificación de la doctrina, en Comentarios a la Ley de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa (Ley 29/98)*, Madrid, Tecnos, 1999, p. 466 i seg.; i MORENO CATENA, V. *Recurso de casación para la unificación de doctrina, en Comentarios a la nueva Ley reguladora de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa de 1998*, amb Gimeno Sendra, Garberí Llobregat i González-Cuéllar, Madrid, Editorial Centro de Estudios Ramón Areces, 1999, p. 671 i seg.; i *Recurso de revisión, en Comentarios a la nueva Ley reguladora de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa de 1998*, op. cit. p. 703 i seg.

“la competència dels òrgans jurisdiccionals a Catalunya s’estengués, a l’ordre civil, a totes les instàncies i graus, inclosos els recursos de cassació i de revisió en matèries de dret civil català”.

El principal dubte que s’ha plantejat en relació a la interpretació d’aquest precepte, la dicció literal del qual (*en matèries de dret civil català*) es pot explicar per la necessitat d’assolir un cert consens polític propi de l’etapa de transició democràtica, consisteix a determinar si el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya només té competència respecte a la revisió contra sentències dictades pels òrgans jurisdiccionals amb seu a Catalunya, en aquells casos en què la revisió afecta a matèries de Dret civil català; o si, pel contrari, cal entendre que els únics requisits per determinar que el coneixement de la revisió correspon al Tribunal Superior de Justícia de Catalunya són que la sentència ferma hagi estat dictada per un òrgan amb seu a Catalunya i que l’Estatut d’autonomia hagi previst expressament l’atribució de competències al Tribunal Superior de Justícia quant a l’acció d’impugnació autònoma en que consisteix la revisió de la sentència ferma.

Una anàlisi estrictament literal de l’art. 20 de l’Estatut va portar a entendre, com més tard també es pot apreciar a l’art. 73.1.b) de la Llei orgànica del poder judicial: *“La Sala de lo Civil y Penal del Tribunal Superior de Justicia conocerá, como Sala de lo Civil: del recurso extraordinario de revisión que establezca la Ley contra sentencias dictadas por órganos jurisdiccionales del orden civil con sede en la Comunidad Autónoma, en materia de Derecho Civil, Foral o Especial propio de la Comunidad Autónoma, si el correspondiente Estatuto ha previsto esta atribución”*, que la competència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya per conèixer de la revisió contra sentències dictades per òrgans jurisdiccionals amb seu a la Comunitat Autònoma, restava circumscrita només a aquells casos als quals la revisió afectés a matèries de dret civil català.

Davant d'aquesta interpretació, incompatible amb la realitat segons la qual la revisió sempre es fonamenta en motius de fet que no guarden cap relació amb l'eventual circumstància de què dins del procés s'hagin aplicat normes de Dret comú o foral³⁶, van intentar reaccionar tant la Llei de demarcació i planta judicial (art. 54.2), com l'antiga Llei d'enjudiciament civil, després de la seva reforma per Llei 10/92 (art. 1801.1), a l'establir que quan la sentència ferma impugnada hagués estat dictada per un Jutjat o Audiència amb seu a la Comunitat Autònoma i el seu Estatut així l'hagués previst, de la revisió hauria de conèixer la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia.

Malgrat aquest intent de reacció, la jurisprudència de la Sala Primera del Tribunal Suprem ha reconegut expressament que la competència dels Tribunals Superiors de Justícia de les Comunitats Autònomes només s'ha d'entendre en relació a la revisió d'aquelles sentències dictades pels òrgans jurisdiccionals de l'ordre civil amb seu a la Comunitat Autònoma, en matèria de Dret civil foral o especial propi de la Comunitat, si així ho ha previst el corresponent Estatut d'autonomia.

Aquesta visió jurisprudencial, inexplicable des del punt de vista del necessari desenvolupament de l'Estat de les autonomies a l'Administració de Justícia³⁷, condueix a acceptar que cap Tribunal Superior de Justícia pugui conèixer de la revisió que no tingui per objecte sentències fermes a les quals s'hagi resolt sobre matèries de dret civil foral.

Per totes aquestes raons, arribat el moment d'elaboració d'una nova Llei d'enjudiciament civil, semblava adient admetre l'ampliació de la competència de la Sala Civil dels Tribunals Superiors de Justícia quant al

³⁶ FLORS MATIES, J. *La revisión de la sentencia firme, en El proceso civil, V, obr, cit.*, p. 4211; MORENO CATENA, V. *La revisión civil y la audiencia al rebelde, en Derecho Procesal Civil. Parte General, op. cit.* pàg., 435.

³⁷ TORNOS, J. *L'Estatut d'Autonomia i la relació entre ordenaments, en Manual de Dret Públic de Catalunya*, amb Enoch Albertí (coordinador), Eliseo Aja, Tomàs Font, Xavier Padrós, Madrid i Barcelona, Generalitat de Catalunya (Institut d'Estudis Autònoms) – Marcial Pons, 2000, p. 132.

coneixement de la revisió de la sentència ferma. Ara bé, malgrat aquesta conveniència, l'art. 509 de la Llei 1/2000, en una direcció que només es pot explicar per la manca d'aprovació d'una modificació de la Llei orgànica del poder judicial que hauria d'haver acompanyat a la nova normativa processal civil, ha reproduït la dicció literal de l'art. 73.1.b) de la LOPJ:

“La revisión de sentencias firmes se solicitará a la Sala de lo Civil del Tribunal Supremo o a las Salas de lo Civil y Penal de los Tribunales Superiores de Justicia, conforme a lo dispuesto en la Ley Orgánica del Poder Judicial”.

Així les coses, i amb arguments sobre els quals més tard s'aprofundirà³⁸, cal reclamar la conveniència d'ampliar la competència de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya pel que fa al coneixement de la revisió de la sentència ferma, defensant un posicionament en què les demandes de revisió s'haurien de resoldre per la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia quan la sentència ferma impugnada hagués estat dictada per un òrgan jurisdiccional amb seu a la Comunitat Autònoma, tant si al procés s'han aplicat normes de Dret comú o foral.

³⁸ Vid. Cap. III.

2. El desenvolupament autonòmic de l'Administració de Justícia. El paper dels Tribunals Superiors de Justícia i les seves atribucions competencials

2.1. La Constitució espanyola de 1978 i l'Estat de les autonomies

Malgrat que la Constitució espanyola de 1978 no defineix de forma expressa el model d'organització territorial de l'Estat que conté, cal dir que al període constituent es va plantejar un consens bàsic per dissenyar una estructura de l'Estat on es poguessin compatibilitzar la seva unitat i el reconeixement i respecte de les nacionalitats i regions que l'integren (art. 2 CE)³⁹.

Aquesta nova organització territorial del poder polític configura un model d'Estat, conegut com de "les Autonomies"⁴⁰, dins del qual la manifestació principal del dret a l'autonomia política ha estat exercit per part de les Comunitats Autònomes, dins del marc constitucional, a través de les seves potestats legislatives i executives atribuïdes bàsicament pels corresponents Estatuts d'autonomia⁴¹

³⁹ ALBERTÍ, E. *L'Estat Autonòmic: el marc constitucional*, en *Manual de Dret Públic de Catalunya*, amb Aja, Font, Padrós i Tornos, Barcelona-Madrid, Generalitat de Catalunya – Marcial Pons, 2000, p. 53 i seg.

⁴⁰ En relació a la configuració de l'Estat autonòmic, veure, per tots: AJA FERNÁNDEZ, E. *El Estado Autonómico: federalismo y hechos diferenciales*, Madrid, Alianza, 1999; GARCÍA DE ENTERRÍA, E. *Estudios sobre Autonomías Territoriales*, Madrid, Civitas, 1985; MUÑOZ MACHADO, S. *Derecho Público de las Comunidades Autónomas*, 2 vols, Madrid, Civitas, 1985; NÚÑEZ RIVERO, C. *El Estado autonómico: principios, organización y competencias*, Madrid, Universitas, 1998.

⁴¹ BORRELL MESTRE, J. *Estado autonómico y Poder Judicial*, Barcelona, Atelier, 2002, p. 24; VILASECA I MARCET, J.M. *L'abast jurídic de l'Estatut de Catalunya*, en *RJC* (4), 1980, p. 7 i seg.

Quant a l'anàlisi de l'Administració de Justícia dins de l'Estat de les autonomies, una de les matèries respecte de les quals, sens dubte, encara és possible avançar més des del punt de vista de les previsions constitucionals⁴², cal dir que la Constitució espanyola de 1978 segueix un model de Poder Judicial únic, dins del marc d'un Estat descentralitzat, la qual cosa provoca la necessitat de plantejar la distribució de competències en matèria de Justícia entre l'Estat i les Comunitats Autònomes⁴³.

Les relacions del Poder Judicial, l'Administració de Justícia i la Generalitat de Catalunya en el marc de la Constitució, venen fixades, bàsicament, pels articles 117, 122, 149 i 152.

L'afirmació que conté l'art. 117.1 CE respecte a la potestat jurisdiccional: "*La justicia emana del pueblo y se administra en nombre del Rey por Jueces y Magistrados integrantes del poder judicial, independientes, inamovibles, responsables y sometidos únicamente al imperio de la ley*", no s'ha d'entendre en el sentit de defensar que l'Administració de Justícia ha de dependre, necessàriament, en tots els seus aspectes, de l'Estat⁴⁴.

Tanmateix, quan l'art. 117.5 CE: "*El principio de unidad jurisdiccional es la base de la organización y funcionamiento de los Tribunales*", fa referència expressa

⁴² DE GISPERT I CATALÀ, N. *La reforma de la justícia a la darrer part del segle XX*, Fòrum FIATC, Barcelona, 22 d'octubre de 1998, Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1999, p. 9 i p. 31 i seg.; FREIXES SANJUÁN, T. *Prólogo, a l'obra de Borrell Mestre sobre "Estado Autonomico y Poder Judicial"*, op. cit. p. 19; JIMÉNEZ ASENSIO, R. *Les competències de la Generalitat de Catalunya: expectatives i realitats*, en *La Justícia a Catalunya en el marc d'un Estat compost*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònoms, 2000, p. 12 i seg.; LUCAS MURILLO DE LA CUEVA, P. "*El Poder Judicial en el Estado Autonomico*". *Teoría y Realidad Constitucional*, núm. 5 (2000), p. 91; VIDAL MARSAL, S. *Les competències de la Generalitat de Catalunya: expectatives i realitats*, en *La Justícia a Catalunya en el marc d'un Estat compost*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònoms, 2000, p. 55.

⁴³ LÓPEZ AGUILAR, J.F. *Justicia y Estado Autonomico*, Madrid, Civitas, 1994, p. 36 i seg.; ALMAGRO NOSETE, J. *La justicia en los Estatutos de Autonomia*, en *Revista del Departamento de Derecho Político – UNED* (5), 1979-1980, p. 21 i seg.; VILASECA I MARCET, J. M. *Competències de Catalunya en matèria d'Administració de Justícia*, en *Primeres Jornades d'Estudi sobre l'Administració de Justícia a Catalunya*, Montserrat, Consejo General del Poder Judicial – Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 1983.

⁴⁴ BORRELL MESTRE, J. *Estado Autonomico y Poder Judicial*, op. cit. p. 63.

al principi d'unitat jurisdiccional, cal concloure, des del punt de vista d'un Estat autonòmic, que la unitat jurisdiccional se situa dins del terreny de la distribució de competències en matèria d'Administració de Justícia entre l'Estat i les Comunitats Autònomes⁴⁵.

Sens perjudici de la valoració de l'art. 122 CE on es planteja l'interrogant respecte a la qüestió de l'admissibilitat o no dels Consells Territorials o Delegacions Territorials del Consell General del Poder Judicial⁴⁶, el ben cert és que els preceptes que pretenen fer compatibles el principi d'unitat, entès correctament des de la perspectiva d'un Estat autonòmic, i la possible assumpció de competències en matèria de Justícia per les Comunitats Autònomes, són els arts. 149.1.5 i 152.1 del text fonamental de 1978.

De conformitat amb l'art. 149.1.5 CE l'Estat té atribuïda la competència exclusiva sobre "l'Administració de Justícia". Aquesta expressió es pot entendre en un sentit estricte, és a dir com a sinònim del Poder Judicial, però també en un sentit més ampli, on tindrien cabuda un conjunt d'elements personals i materials, superant allò que s'ha d'entendre com a nucli essencial de la funció jurisdiccional. Si no fos així, l'art. 149.1.5 CE no tindria cap raó d'ésser, ja que, si "l'Administració de Justícia" s'equipara a funció jurisdiccional i el seus titulars,

⁴⁵ BANDRÉS SÁNCHEZ-CRUZAT, J.M. *Les relacions del Poder Judicial, l'Administració de Justícia i la Generalitat de Catalunya en el marc de la Constitució*, en *Informe Pi i Sunyer sobre la Justícia a Catalunya*, Barcelona, Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autonòmics i Locals, p. 37; REVERÓN PALENZUELA, B. *Poder Judicial, unidad jurisdiccional y estado autonómico*, Granada, Comares, 1996, p. 119.

⁴⁶ En relació a aquesta qüestió, veure, entre d'altres: ÁLVAREZ CONDE, E. *El ámbito competencial del Consejo General del Poder Judicial y las Comunidades Autónomas*, en *Revista del Centro de Estudios Constitucionales*, 1993 (núm. 16), p. 9 i seg.; APARICIO PÉREZ, M.A. *El Poder Judicial*, en *Revista de Derecho Político*, 1992 (núm. 37), p. 161 i seg.; BANDRES SÁNCHEZ-CRUZAT, J.M. *Les relacions del Poder Judicial, l'Administració de Justícia i la Generalitat de Catalunya en el marc de la Constitució*, en *Informe Pi i Sunyer sobre la Justícia a Catalunya*, op. cit. p. 35 i seg.; BORRELL MESTRE, J. *Estado autonómico y Poder Judicial*, op. cit. p. 128 i seg.; DÍAZ VALCÁRCEL, L.M. *El Consejo General del Poder Judicial y las Comunidades Autónomas*, en *Jornadas de estudio sobre el Consejo General del Poder Judicial*, Madrid, Consejo General del Poder Judicial, 1981, p. 566 i seg.; REVERÓN PALENZUELA, B. *Consejo General del Poder Judicial y Comunidades Autónomas en el Proyecto de Ley Orgánica del Poder Judicial*, en *Gobierno de la Justicia*, Valladolid, Universidad de Valladolid, 1996, p. 493; XIOL RÍOS, J.A. *El Poder Judicial y su Consejo General en el Estado Social y Democrático de Derecho*, en *Premio Poder Judicial*, Madrid, Consejo General del Poder Judicial, 1990, p. 116.

aquest precepte no seria necessari, en el sentit de que aquesta matèria ja està recollida als arts. 117 i 122 CE⁴⁷.

El propi Tribunal Constitucional ha distingit un concepte essencial i un altre ampli d'Administració de Justícia. En el concepte "estricte" ha acollit els elements bàsics inherents a l'exercici de la funció jurisdiccional i de l'autogovern del Poder Judicial. Pel contrari, al concepte "ampli" integra el conjunt de mitjans personals i materials que es posicionen com a eines al servei de l'Administració de Justícia⁴⁸.

⁴⁷ DE OTTO PARDO, I. *Estudios sobre el Poder Judicial*, Madrid, Ministerio de Justicia, Secretaría General Técnica, 1989, p. 204 i seg.; LINDE PANIGUA, E. *El Poder Ejecutivo y la Justicia en el Estado de las Autonomías*, en *La Justicia en la década de los 80*, Madrid, Ministerio de Justicia, 1981, p. 37 i seg.

⁴⁸ STC 56/90, de 29 de març (BOE. 4 de maig). Ple. Recursos d'inconstitucionalitat núms. 859, 861, 864 i 870/1985 (acumulats). Ponents : EUGENIO DÍAZ EIMIL, LUIS LÓPEZ GUERRA i VICENTE GIMENO SENDRA, FJ.6 :

"A la vista del proceso de aprobación de los Estatutos de Autonomía y de la propia Constitución, puede afirmarse que la distinción entre un sentido amplio y un sentido estricto en el concepto de Administración de Justicia no es algo irrelevante jurídicamente. Esa diferencia, presente en toda la organización y regulación de la función jurisdiccional, tiene, al menos, valor para distinguir entre función jurisdiccional propiamente dicha y ordenación de los elementos intrínsecamente unidos a la determinación de la independencia con que debe desarrollarse, por un lado, y otros aspectos que, más o menos unidos a lo anterior le sirven de sustento material o personal, por otro. El art. 149.1.5 de la Constitución reserva al Estado como competencia exclusiva la Administración de Justicia; ello supone, en primer lugar, extremo éste por nadie cuestionado, que el Poder Judicial es único y a él corresponde juzgar y hacer ejecutar lo juzgado, y así se desprende del art. 117.5 de la Constitución; en segundo lugar, el gobierno del Poder Judicial es también único y corresponde al Consejo General del Poder Judicial. La competencia estatal reservada como exclusiva por el art. 149.1.5 termina precisamente allí. Pero no puede negarse que, frente a ese núcleo esencial de lo que debe entenderse por Administración de Justicia, existen un conjunto de medios personales y materiales que, ciertamente, no se integran en ese núcleo, sino que se colocan, como dice expresamente el art. 122.1, al referirse al personal, al "servicio de la Administración de Justicia, esto es, no estrictamente integrados en ella. En cuanto no resulta elemento esencial de la función jurisdiccional y del autogobierno del Poder Judicial; cabe aceptar que las Comunidades Autónomas asuman competencias sobre esos medios personales y materiales. Lo que la cláusula subrogatoria supone es aceptar el deslinde que el Estado realiza entre Administración de Justicia en sentido estricto y "Administración de la Administración de Justicia"; las Comunidades Autónomas asumen así una competencia por remisión a ese deslinde, respetando como núcleo inaccesible el art. 149.1.5 de la Constitución, con la excepción de lo dispuesto en el art. 152.1, segundo párrafo".

Amb aquest punt de partida la jurisprudència constitucional ha procedit a distingir entre les matèries que corresponen a la competència exclusiva de l'Estat (nucli de l'art. 149.1.5 de la Constitució on té cabuda tot allò que es pot qualificar d'element essencial de la funció jurisdiccional i del autogovern del Poder Judicial) i aquelles altres (Administració de l'Administració de Justícia) que, per no pertànyer al "nucli essencial de l'Administració de Justícia", poden correspondre a les Comunitats Autònomes⁴⁹.

L'exclusivitat de la qual parla l'art. 149.1.5 CE s'ha de matisar en el sentit de que la competència de l'Estat no cobreix la totalitat de la matèria relativa a l'Administració de Justícia. Com molt bé ha assenyalat BORRELL MESTRE⁵⁰, l'acceptació del posicionament contrari ens portaria a negar la virtualitat operativa de les clàusules subrogatòries previstes pels Estatuts d'autonomia (art. 18 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya)⁵¹ i legitimades per la jurisprudència constitucional⁵², a través de les quals es permet a les Comunitats Autònomes assumir competències en aquest àmbit.

Aquesta interpretació, d'altra banda, s'ha de compatibilitzar amb la previsió a l'art. 152.1.II CE dels Tribunals Superiors de Justícia⁵³:

⁴⁹ STC 62/90, de 30 de març (BOE. 7 de maig). Ple. Recursos d'inconstitucionalitat núms. 505, 548, 583 i 588/1989 (acumulats). Ponents: EUGENIO DÍAZ EIMIL, LUIS LÓPEZ GUERRA i VICENTE GIMENO SENDRA.

⁵⁰ BORRELL MESTRE, J. *Estado Autonómico y Poder Judicial*, op. cit. p. 74.

⁵¹ Art. 18 de l'Estatut d'autonomia de Catalunya:

"Quant a l'administració de justícia, llevat de la militar, correspon a la Generalitat : 1. Exercir totes les facultats que les Lleis Orgàniques del Poder Judicial i del Consell General del Poder Judicial reconeixin o atribueixin al Govern de l'Estat. 2. Fixar la delimitació de les demarcacions territorials dels òrgans jurisdiccionals a Catalunya i la localització de llur capitalitat; 3. Coadjuvar en l'organització dels tribunals consuetudinaris i tradicionals i en la instal·lació dels Jutjats, sotmetent-se en tot cas a allò que disposi la Llei Orgànica del Poder Judicial".

⁵² STC 56/90 i STC 62/90.

⁵³ Aquest precepte, que va néixer inicialment d'una esmena *in voce* introduïda a la Comissió Constitucional del Congrés dels Diputats pel Grup Parlamentari de Minoria Catalana, pretenia traslladar el contingut de la disposició addicional 7 de l'Esborrany de la Ponència a un nou article 144 que constitueix en essència l'actual paràgraf primer de l'art. 152.1 del text constitucional. Ara bé, cal tenir també en compte que amb l'objectiu de "donar satisfacció plena al concepte d'autonomia política", el Grup de Minoria Catalana va redactar la seva esmena defensant la introducció de la participació de les Comunitats Autònomes a l'àmbit judicial, la

“Un Tribunal Superior de Justicia, sin perjuicio de la jurisdicción que corresponde al Tribunal Supremo, culminará la organización judicial en el ámbito territorial de la Comunidad Autónoma. En los Estatutos de las Comunidades Autónomas podrán establecerse los supuestos y las formas de participación de aquéllas en la organización de las demarcaciones judiciales del territorio. Todo ello de conformidad con lo previsto en la Ley Orgánica del Poder Judicial y dentro de la unidad e independencia de éste”.

Aquests Tribunals Superiors de Justícia, malgrat una certa polèmica doctrinal entorn de la seva integració dins de l'organització institucional de les Comunitats Autònomes⁵⁴, s'han generalitzat per a totes les Comunitats Autònomes⁵⁵, com a òrgans de l'Estat a la Comunitat i no de la Comunitat Autònoma⁵⁶.

Ara bé, el principal problema dels Tribunals Superiors de Justícia de les Comunitats Autònomes resideix al fet que fins ara no se'ls ha dotat de l'adequat contingut competencial, especialment pel que fa a les seves Sales Civils i

qual cosa va portar a la redacció actual dels paràgrafs segon i tercer de l'art. 152.1 (Diario de Sesiones del Congreso de los Diputados de 16 de junio de 1978, núm. 91, en *Constitución Española. Trabajos Parlamentarios*, II, Madrid, 1980, p. 1669 i seg.).

⁵⁴ Alguns autors han defensat que els Tribunals Superiors de Justícia tenen caràcter d'òrgans estatals amb seu territorial a la Comunitat Autònoma (ENTRENA CUESTA, R. *Comentario al artículo 152 CE*, en *Comentarios a la Constitución*, dirigidos por Garrido Falla, Madrid, Civitas, 1985, p. 2293 i seg.; CLIMENT GONZÁLEZ, C. *El Tribunal Superior de Justicia en la Comunidad Autónoma Valenciana*, en *Poder Judicial*, núm. 10, 1984, p. 95 i seg.; i PÉREZ GORDO, A. *Problemática procesal y orgánica ante el Tribunal Superior de Justicia de las Comunidades Autónomas*, en *El desarrollo de la Constitución Española de 1978*, Zaragoza, Libros Pórticos, 1982). Altres, pel contrari, s'han manifestat en el sentit d'estimar que els Tribunals Superiors de Justícia tenen una naturalesa dual, ja que, aquests òrgans jurisdiccionals culminen l'organització judicial a l'àmbit de la Comunitat Autònoma (JIMÉNEZ VILLAREJO, C. *El Poder Judicial en el Estado de las Autonomías*, en *Jornadas de Estudio sobre el Consejo General del Poder Judicial* (Madrid, 10 a 13 de diciembre de 1981), Madrid, Consejo General del Poder Judicial – Editora Nacional, 1983, p. 665 i seg.; MOVILLA ALVAREZ, C – CARBALLAL PERNAS, R. *Administración de Justicia y Autonomías*, en *Jornadas de Estudio sobre el Consejo General del Poder Judicial* (Madrid, 10 a 113 de diciembre de 1981), Madrid, Consejo General del Poder Judicial – Editora Nacional, 1983, p. 677 i seg.).

⁵⁵ Com molt bé ha assenyalat VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *Com coordinar eficaçment les competències d'un tribunal superior de justícia, d'un tribunal constitucional i dels tribunals supranacionals? Existeixen massa instàncies en els judicis civils?*, en *Seminari Internacional “El procés civil del segle XXI”*, Barcelona (27 de setembre de 2002), Generalitat de Catalunya, Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, pp. 3-4: “el paràgraf afegit a l'art. 152 només es va pensar inicialment per a les Comunitats Autònomes de “primera velocitat” i històriques, encara que més tard es van generalitzar per a totes les comunitats”.

⁵⁶ STC 38/82, de 22 de juny (BOE. 16 de juliol). Ple. Conflicte positiu de competència núm. 394/81. Ponent: RAFAEL GÓMEZ-FERRER MORANT.

Penals⁵⁷. Per aquesta raó i donat que la reserva de llei per regular el règim jurídic del Poder Judicial no té un contingut únic i indisponible pel legislador orgànic, sinó que el marge de maniobra que li atorga la Constitució permet algunes possibilitats de regulació dels procediments judicials i del règim de recursos que pot ser més sensible a la descentralització política⁵⁸, sembla oportú reclamar la conveniència d'ampliar, entre d'altres, la competència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya quant al coneixement de la revisió civil de la sentència ferma.

2.2. L'Estatut d'autonomia de Catalunya i les atribucions competencials del Tribunal Superior de Justícia

Malgrat el diferent marc constitucional, la regulació dels Tribunals Superiors de Justícia als actuals Estatuts d'autonomia rep la influència dels que van ser aprovats a l'empara de la Constitució de 1931⁵⁹. Així, la mateixa denominació d'aquests òrgans troba el seu origen a l'Estatut Basc de 1936 i el propi Estatut d'autonomia de Catalunya de 1932 no només encomanava a la Generalitat l'organització de l'Administració de Justícia, sinó que també va regular l'anomenat "Tribunal de Cassació de Catalunya"⁶⁰, amb jurisdicció pròpia sobre les matèries civils i administratives la legislació exclusiva de les quals vingués atribuïda a la Generalitat.

⁵⁷ VIDAL ANDREU, G. *La casación penal. Apuntes para el futuro*, en *Iuris*, núm. 57, Enero de 2002, p. 50.

⁵⁸ CARRILLO, M. *La reforma de la competència dels tribunals superiors de justícia des d'un punt de vista constitucional*, en *El Tribunal Superior de Justícia de Catalunya i la Fiscalia, a l'Informe Pi i Sunyer sobre la Justícia a Catalunya*, Barcelona, Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autònoms i Locals, 2000, p. 91 i ss.

⁵⁹ CRUZ VILLALÓN, P. *La Administración de Justicia en el Estatuto de Andalucía*, en *El Poder Judicial, vol. II*, Madrid, Instituto de Estudios Fiscales, 1983, p. 1053.

⁶⁰ La seva creació i organització es va dur a terme a través de la Llei de la Generalitat de 10 de març de 1934. (MILIAN MASSANA, A. *El Tribunal de Cassació de Catalunya i l'organització del contenciós administratiu a la II República*, Barcelona, Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1983; RAMON VALLVÉ, J. *Estudi sobre una possible estructura de l'Administració de Justícia*, en *RJC*, núm. 4, 1978).

Amb aquests antecedents i d'acord amb les possibilitats ofertes per la Constitució de 1978, el nostre legislador estatutari (LO 14/1979, de 18 de desembre, a través de la qual s'aprova l'Estatut d'autonomia de Catalunya) regula la intervenció de la Generalitat de Catalunya en matèria d'Administració de Justícia (arts. 18 a 26), des de la perspectiva d'assolir el necessari equilibri entre els principis d'independència i unitat jurisdiccional i la configuració de l'Estat de les Autonomies⁶¹.

Quant al Tribunal Superior de Justícia, **l'art. 19 de l'EAC**, que respon a una ineludible exigència de la sobirania jurídica de Catalunya⁶², ens diu expressament que:

“el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, en el qual s'integrarà l'actual Audiència Territorial de Barcelona⁶³, és l'òrgan jurisdiccional en què culminarà l'organització judicial en el seu àmbit territorial i davant el qual s'esgotaran les successives instàncies processals, en els termes de l'article 152 de la Constitució d'acord amb el present Estatut”.

⁶¹ DE CASTRO FERNÁNDEZ, J. *Los Tribunales Superiores de Justicia*, en *Gestión Automatizada en el ámbito de la Justicia*, Barcelona, Centro Regional para la Enseñanza Informática y Generalitat de Catalunya (Departament de Justícia i Fundació Lluís de Peguera), 1983, p. 52; ELIZALDE PÉREZ, J.M. *El principio de unidad jurisdiccional y los Tribunales Superiores de las Comunidades Autónomas: una interpretación federalista en perspectiva comparada*, en *El Poder Judicial*, vol. II, Madrid, Instituto de Estudios Fiscales, 1983, p. 1150-1151; FERNÁNDEZ DE VILLAVICENCIO ARÉVALO, F. *El Tribunal Superior de Justicia de Cataluña. EAC 19 i EAC 20*, en *Comentarios sobre el Estatuto de Autonomía de Cataluña*, Barcelona, Institut d'Estudis Autònoms, 1990, p. 789 i seg.; JIMÉNEZ VILLAREJO, C. *El Poder Judicial en el Estado de las Autonomías*, en *Jornadas de Estudio sobre el Consejo General del Poder Judicial* (Madrid, 10 a 13 de diciembre de 1981), Madrid, Consejo General del Poder Judicial – Editora Nacional, 1983, p. 665; LASARTE ALVAREZ, C – MORENO CATENA, V. *Los Tribunales Superiores de Justicia y sus competencias*, en *El Poder Judicial, II*, Madrid, Instituto de Estudios Fiscales, 1983, p. 1676.

⁶² GUÀRDIA I CANELA, J. D. *Competències de la Generalitat en matèria de Justícia (Primera part: introducció)*, en *Jornades sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*, Barcelona, 1980, p. 149.

⁶³ Cal recordar, en aquest punt, que després de la Llei orgànica del poder judicial de 1985 les Audiències Territorials, lluny d'integrar-se o incorporar-se als Tribunals Superiors de Justícia, van ser suprimides i van desaparèixer de l'organització jurisdiccional. La conseqüència d'aquesta realitat ha provocat una important dispersió jurisprudencial, que avui dia encara és un greu problema pendent de solució dins de l'Administració de Justícia.

Per la seva banda, l'**art. 20 EAC**, relatiu a l'àmbit competencial, disposa, amb una claredat que va provocar la felicitació dels advocats de Catalunya⁶⁴, que la competència dels òrgans jurisdiccionala a Catalunya s'estén:

- a) *En l'ordre civil, a totes les instàncies i graus, inclosos, els recursos de cassació i la revisió en les matèries de Dret Civil Català.*
- b) *En l'ordre penal i social, a totes les instàncies i graus, amb excepció dels recursos de cassació i de revisió.*
- c) *En l'ordre contenciós-administratiu, a totes les instàncies i graus quan es tracti d'actes dictats pel Consell Executiu o Govern i per l'Administració de la Generalitat, en les matèries la legislació de les quals correspongui de manera exclusiva a la Comunitat Autònoma i, en primera instància, quan es tracti d'actes dictats per l'Administració de l'Estat a Catalunya.*
- d) *A les qüestions de competència entre òrgans judicials a Catalunya.*
- e) *Als recursos sobre qualificació de documents referents al dret privat català que hauran de tenir accés als Registres de la Propietat.*

En la resta de matèries es podrà interposar, quan s'escaigui, davant el Tribunal Suprem, el recurs de cassació o el que correspongui segons les Lleis de l'Estat i, si s'escau, el de revisió. El Tribunal Suprem resoldrà també els conflictes de competència i jurisdicció entre els Tribunals de Catalunya i els de la resta d'Espanya".

2.3. La Llei orgànica del poder judicial de 1985 i els Tribunals Superiors de Justícia

A l'hora d'aportar dades sobre la competència dels Tribunals Superiors de Justícia, la Constitució espanyola de 1978 és molt mins i es presenta limitada a assenyalar, a sensu contrari, una limitació consistent a la

⁶⁴ PINTÓ RUIZ, J.J. *Competències de la Generalitat en matèria de Justícia (segona part)*, en *Jornades sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*, Barcelona, 1980, p. 155.

qualitat “d’òrgan jurisdiccional superior a tots els ordres” que l’art. 123 atribueix al Tribunal Suprem⁶⁵.

Així les coses, i malgrat que els Estatuts d’autonomia incorporen certes normes relatives a les atribucions competencials dels òrgans jurisdiccional de les Comunitats Autònomes (art. 20 EAC), el ben cert és que la seva delimitació específica era una funció que corresponia a la Llei orgànica del poder judicial⁶⁶

Tècnicament hauria estat desitjable que primer s’hagués dictat la Llei orgànica del poder judicial i després els Estatuts d’autonomia, però, per raons polítiques, els Estatuts d’autonomia van veure la llum abans de la promulgació de la LOPJ de 1985, desenvolupant la norma constitucional relativa als Tribunals Superiors de Justícia.

La Llei orgànica del poder judicial, amb certa manca de concordança amb la regulació estatutària⁶⁷, incorpora la regulació dels Tribunals Superiors de Justícia de las Comunitats Autònomes al seu Llibre I, Títol V, Capítol III (arts. 70 a 79).

D’acord amb l’art. 73 LOPJ, els àmbits principals d’intervenció dels Tribunals Superiors de Justícia en matèria civil, sens perjudici de les previsions fixades sobre el seu funcionament intern⁶⁸, es vinculen amb determinades qüestions de competència, certes demandes de

⁶⁵ DE OTTO PARDO, I. *Los Tribunales Superiores de Justicia*, en Boletín de Información del Ministerio de Justicia, núm. 1471, 1987, p. 3109.

⁶⁶ DE OTTO PARDO, I. *Estudios sobre el Poder Judicial*, Madrid, Ministerio de Justicia, 1989, p. 232; LASARTE ALVAREZ, C – MORENO CATENA, V. *Los Tribunales Superiores de Justicia y sus competencias*, en *El Poder Judicial*, vol. II, obr. cit. p. 1679; MARTÍN DELGADO, A. *Los Tribunales Superiores de Justicia*, en *Jornadas de Estudio sobre el Poder Judicial*, Madrid, Instituto de Estudios Fiscales, 1983, p. 589 i seg.; VALENTÍN-FERNÁNDEZ DE VELASCO, L. *Competencias de la Comunidad Autónoma de Cataluña en materia de l’Administració de Justícia*, en *Primeres Jornades sobre l’Administració de Justícia a Catalunya*, Montserrat, Consejo General del Poder Judicial – Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 1983.

⁶⁷ MONTERO AROCA, J. *El Tribunal Superior de Justicia de Galicia*, en *Justicia*, 1989, p. 298.

⁶⁸ Arts. 76 i 77 LOPJ.

responsabilitat civil, el recurs de cassació, i la revisió civil de la sentència ferma:

2.3.1. La Sala Civil y Penal del Tribunal Superior de Justicia conocerá, como Sala de lo Civil:

- a) Del recurso de casación que establezca la ley contra resoluciones de órganos jurisdiccionales del orden civil con sede en la Comunidad Autónoma, siempre que el recurso se funde en infracción de normas de Derecho Civil, Foral o Especial propio de la Comunidad, y cuando el correspondiente Estatuto de Autonomía haya previsto tal atribución.*
- b) Del recurso extraordinario de revisión que establezca la ley contra sentencias dictadas por órganos jurisdiccionales del orden civil con sede en la Comunidad Autónoma, en materia de Derecho Civil, Foral o Especial propio de la Comunidad Autónoma, si el correspondiente Estatuto de Autonomía ha previsto tal atribución.*

2.3.2. Esta Sala conocerá igualmente:

- a) En única instancia, de las demandas de responsabilidad civil, por hechos cometidos en el ejercicio de sus respectivos cargos, dirigidas contra el Presidente y miembros del Consejo de Gobierno de la Comunidad Autónoma y contra los miembros de la Asamblea Legislativa, cuando tal atribución no corresponda, según los Estatutos de Autonomía, al Tribunal Supremo.*
- b) En única instancia de las demandas de responsabilidad civil, por hechos cometidos en el ejercicio de su cargo, contra todos o la mayor parte de los Magistrados de la Audiencia Provincial o de cualquiera de sus secciones.*
- c) De las cuestiones de competencia entre órganos jurisdiccionales del orden civil con sede en la Comunidad Autónoma que no tengan otro superior común.*

2.4. La Llei de demarcació i planta judicial i els Tribunals Superiors de Justícia.

La Llei de demarcació i planta judicial (Llei 38/1988, de 28 de desembre) també fa referència expressa als Tribunals Superiors de Justícia de les Comunitats Autònomes.

Sens perjudici del paràgraf VII de la seva Exposició de Motius⁶⁹ i de les previsions establertes als seus arts. 2⁷⁰, 7⁷¹, 13⁷², i 32 a 38⁷³, el cert és que el precepte més important des del punt de vista de les atribucions competencials dels Tribunals Superiors de Justícia va ser l'art. 54, avui derogat per la Llei de mesures urgents de reforma processal (Llei 10/92, de 30 d'abril):

⁶⁹ Paràgraf VII de l'Exposició de Motius de la LDPJ de 1988:

“La regulación de los Tribunales Superiores de Justicia se ha efectuado de tal manera que su rápida puesta en funcionamiento, sea compatible con el respeto a la facultad de las Asambleas legislativas de las Comunidades Autónomas, reconocida en la Ley Orgánica del Poder Judicial, de intervenir en la designación de algunos de sus Magistrados. Esta facultad ha sido objeto de la interpretación más favorable a la amplitud de su aplicación, entre las diversas posibles. Se ha puesto especial atención en la competencia de casación atribuida a los Tribunales Superiores de Justicia, como órganos que culminan la organización judicial en la Comunidad Autónoma. La integridad de dicha competencia ha sido garantizada mediante una norma de efectos transitorios, en tanto se aprueben las correspondientes leyes procesales”.

⁷⁰ Art. 2 LDPJ: *“Los Tribunales Superiores de Justicia tienen jurisdicción en el ámbito territorial de su respectiva Comunidad Autónoma”.*

⁷¹ Art. 7 LDPJ: *“Los Tribunales Superiores de Justicia tienen su sede en la ciudad que indiquen sus respectivos Estatutos de Autonomía y, si no la indicaren, en la ciudad que tenga la Audiencia Territorial existente en el momento de entrada en vigor de la Ley Orgánica del Poder Judicial, y, cuando no exista, en la capital de la Comunidad Autónoma”*

⁷² Art. 13 LDPJ: *“La planta de los Tribunales Superiores de Justicia es la establecida en el Anexo IV de esta Ley. El Presidente del Tribunal Superior de Justicia lo es también de su Sala de lo Civil y Penal. De los demás Magistrados que la componen, uno de ellos, en el caso de ser dos, o dos de ellos, en el caso de ser cuatro, son nombrados a propuesta en terna de la Asamblea Legislativa de la Comunidad Autónoma, en la forma prevista por el artículo 339 de la Ley Orgánica del Poder Judicial. El Gobierno, previo informe del Consejo General del Poder Judicial, puede ampliar hasta cinco el número de Magistrados de la Sala de lo Civil y Penal, en todos o en algunos de los Tribunales Superiores de Justicia que tienen asignada para dicha Sala una plantilla de tres Magistrados”.*

⁷³ Els arts. 32 a 38 de la LDPJ fan referència expressa a *“La Constitución y establecimiento de la planta de los Tribunales Superiores de Justicia”.*

1. *“La competencia atribuida a las Salas de lo Civil y Penal de los Tribunales Superiores de Justicia por el art. 73.1.a) se ejercerá con arreglo a las normas sobre el recurso de casación previstas en los artículos 1686 y siguientes y concordantes de la Ley de Enjuiciamiento Civil, en lo que fueren aplicables, con las siguientes particularidades: a) Cuando el recurso de casación se fundamente conjuntamente en infracción de normas de Derecho civil común y de Derecho civil foral o especial de la Comunidad Autónoma, excepto si se fundamenta en la infracción de un precepto constitucional, supuesto en que la competencia corresponderá a la Sala de lo Civil del Tribunal Supremo”.*

2. *“Los recursos de revisión se resolverán por la Sala de lo Civil del Tribunal Superior de Justicia cuando la sentencia firme impugnada hubiese sido dictada por un Juzgado o Tribunal con sede en la Comunidad Autónoma cuyo Estatuto de Autonomía hubiese previsto tal atribución”.*

Malgrat aquestes referències normatives, no s'ha sabut atorgar encara l'adequat contingut competencial a les Sales Civils i Penals dels Tribunals Superiors de Justícia, la qual cosa fa que se'ns plantegi el desafiament no només d'acabar amb el contrasentit de que un Tribunal Superior de Justícia tingui una mateixa Sala per a l'ordre civil i penal, quan fa segles que ningú discuteix la conveniència de la separació de tots dos ordres jurisdiccionals, sinó també d'apropar les seves atribucions a les que tenen com a pròpies el òrgans equivalents dels Estats federals⁷⁴.

2.5. El paper dels Tribunals Superiors de Justícia dins del Pacte d'Estat per a la reforma de la Justícia de 31 de maig de 2001

Davant d'aquesta situació i de la necessitat imperiosa d'emprendre una reforma en profunditat de l'Administració de Justícia, com ja van posar de

⁷⁴ VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *Com coordinar eficaçment les competències d'un tribunal superior de justícia, d'un tribunal constitucional i dels tribunals supranacionals? Existeixen massa*

relleu el Llibre Blanc de la Justícia del Consell General del Poder Judicial⁷⁵ i la proposició no de llei presentada pel Grup Parlamentari de Convergència i Unió i aprovada pel Congrés dels Diputats, el dia 16 de febrer de 1999⁷⁶, no és gens estrany que el Pacte d'Estat per a la reforma de l'Administració de Justícia, signat pel Govern espanyol i els Partits Popular i Socialista el 31 de maig de 2001, inclogui una referència expressa a la necessitat d'articular la correcta distribució de competències entre el Tribunal Suprem i els Tribunals Superiors de Justícia de les Comunitats Autònomes.

Dins del terreny dels bons propòsits, el seu primer punt diu que s'hauran de dur a terme les reformes indispensables per a assolir un funcionament més àgil i eficaç del Tribunal Suprem, amb potenciació de la seva funció com a òrgan jurisdiccional superior i garant de la unitat de la doctrina a tots els ordres jurisdiccionals. Amb aquesta finalitat s'haurà de reformar el recurs de cassació i també caldrà modificar la regulació de la revisió civil de la sentència ferma.

Per la seva banda, el seu tercer punt fa referència expressa a la necessitat de redefinir les competències dels Tribunals Superiors de Justícia de les Comunitats Autònomes, amb l'objectiu d'assolir el complet i correcte desenvolupament de l'Administració de Justícia dins de l'Estat de les autonomies.

instàncies en els judicis civils?, en *Seminari Internacional sobre "El procés civil del segle XXI"*, op. cit. p. 5 i 6.

⁷⁵ VIDAL ANDREU, G. *La casación penal. Apuntes para el futuro*, op. cit. p. 50.

⁷⁶ Pel que fa a la significació d'aquesta proposició no de llei, veure, per tots: VICENTE SÁNCHEZ, À. *Les competències de la Generalitat de Catalunya: expectatives i realitats*, en *La Justícia a Catalunya en el marc d'un Estat compost*, Barcelona, 7 d'octubre de 1999, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònoms, p. 85.

3. La conveniència d'ampliar la competència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya pel que fa al coneixement de la revisió civil

3.1. La revisió davant del Tribunal Suprem

Malgrat que alguns autors, de conformitat amb la nostra tradició històrica⁷⁷ i certes experiències processals del nostre entorn cultural⁷⁸, han defensat l'oportunitat d'atorgar la competència per a conèixer de la revisió de la sentència ferma al propi òrgan jurisdiccional que l'ha dictada⁷⁹, el ben cert és que l'art. 509 de la nova LEC ha atribuït la competència per conèixer de la revisió a la Sala Primera del Tribunal Suprem o a les Sales del Civil i Penal dels Tribunals Superiors de Justícia de les Comunitats Autònomes:

⁷⁷ En aquest sentit no es pot oblidar que les Lleis de Partides atorgaven la competència per conèixer de la revisió de la sentència ferma al mateix Jutge que havia conegut a la primera instància (Partida 3^a, Leyes 13, 19 y 24 del Título XXII y Leyes 1 i 2 del Título XXVI).

⁷⁸ Ad exemplum, cal veure l'art. 398 del Codice di Procedura Civile Italiano: "La revocazione si propone con citazione davanti allo stesso giudice che ha pronunciato la sentenza impugnata". Similar regla de competència es pot apreciar també al paràgraf 584 de la ZPO alemana.

⁷⁹ En aquest sentit, entre d'altres: COVIAN, V. *De la revisión en materia civil*, en Revista de los Tribunales, 1898, p. 529; GÓMEZ ORBANEJA, E. *Derecho Procesal Civil, II, op. cit.* p. 501: "El motivo de revisión no invoca error alguno del juzgador ni siquiera, es claro, en el supuesto de cohecho por parte suya. De aquí que en el derecho común y en la mayor parte de las legislaciones extranjeras, sea competente para conocer del recurso de revisión el propio órgano que ha dictado la sentencia, puesto que no se le pide que repita una operación en que ha errado, y en que podría volver a errar"; PRIETO-CASTRO, L. *Tratado de Derecho Procesal Civil, II*, Pamplona, Aranzadi, 1985, p. 595-596. Per un estudi ampli de les raons favorables a l'atribució de la competència per conèixer de la demanda de revisió al propi òrgan jurisdiccional que va dictar la sentència: ESPARZA LEIBAR, I. – MARTÍN OSANTE, L.C. *El recurso extraordinario de revisión civil y los Tribunales Superiores de Justicia: situación actual y perspectivas*, en Revista Vasca de Administración Pública, núm. 30, 1991, p. 47: "En España gran parte de la doctrina se decanta a favor de atribuir la competencia para conocer la demanda de revisión al propio órgano que hubiera dictado la sentencia y que ha sido víctima del fraude. Las razones que se alegan son que este órgano está más próximo al juicio y, por tanto, tiene mayores garantías de acierto en su cometido; también por razones de economía. En otro sentido se dice que en el recurso de revisión el Tribunal Supremo no desarrolla una función de defensa del ordenamiento (del ius constitutionis) por lo que no habría inconveniente en asignar el conocimiento del recurso al Juzgado o Tribunal en cuestión.

“La revisión de sentencias firmes se solicitará a la Sala de lo Civil del Tribunal Supremo o a las Salas de lo Civil y Penal de los Tribunales Superiores de Justicia, conforme a lo dispuesto en la Ley Orgánica del Poder Judicial”.

Ara bé, això no sempre ha estat així, ja que fins a la promulgació de la Llei orgànica del poder judicial, per raons de magnificació de la institució de la cosa jutjada⁸⁰ i de naturals consideracions d'uniformitat de criteris als efectes de l'harmonia jurisprudencial⁸¹, l'únic òrgan competent per conèixer de la revisió civil de la sentència ferma era el Tribunal Suprem. Concretament, el paràgraf tercer de l'art. 1801 de l'antiga LEC, a la seva redacció original, atribuïa la competència sobre la revisió al Tribunal Suprem, qualsevol que fos el grau del jutge o tribunal on hagués esdevingut ferma la sentència.

Aquesta situació va patir una modificació substancial després de la promulgació de la Constitució espanyola de 1978, ja que un cop que la revisió va ser atribuïda per la pràctica totalitat dels Estatuts d'autonomia als Tribunals Superiors de Justícia, la pròpia Llei orgànica 6/1985, del poder judicial (art. 73.1.b), va fer que la competència per conèixer de les demandes de revisió civil de les sentències fermes fos també assumida, amb certs condicionaments, pels Tribunals Superiors de Justícia de les Comunitats Autònomes.

⁸⁰ VALLS GOMBAU, J. F. *La revisión civil: su posible atribución a la Sala Civil del Tribunal Superior de Justicia*, en Cuadernos del Consejo General del Poder Judicial (*Autonomía y Justicia en Cataluña*). Seminario organizado por el Consejo General del Poder Judicial, el Consell Consultiu de la Generalitat de Catalunya y el Tribunal Superior de Justicia de Cataluña, Barcelona (9 i 10 de maig de 1991), p. 132.

⁸¹ VALLS GOMBAU, J. F. *Las competencias civiles de los Tribunales Superiores de Justicia. Especial referencia a la revisión y los recursos de casación autonómicos*, en Justicia, 1988 (II), p. 327.

3.2. La revisió davant dels Tribunals Superiors de Justícia

3.2.1. Els Estatuts d'autonomia

Després de la Constitució espanyola s'hauria d'haver aprovat la Llei orgànica del poder judicial, però el ben cert és que, en primer lloc, es van elaborar el Estatuts d'autonomia, dins dels quals es van incloure normes relatives als Tribunals Superiors de Justícia i a les seves competències⁸².

Així, molts Estatuts d'autonomia (art. 14.1 a, de l'Estatut basc⁸³; art. 20.1 a, de l'Estatut de Catalunya⁸⁴: “*La competència dels òrgans jurisdiccionals a Catalunya s'estén: en l'ordre civil, a totes les instàncies i graus, inclosos els recursos de cassació i de revisió en les matèries de Dret Civil Català*”; art. 22.1 a, de l'Estatut de Galícia⁸⁵; art. 40.1 a, de l'Estatut de la Comunitat Valenciana⁸⁶; art. 35.1 a, de l'Estatut de Múrcia⁸⁷; art. 29 de

⁸² ESPARZA LEIBAR, I – MARTÍN OSANTE, L.C. *El “Recurso extraordinario” de revisión civil y los Tribunales Superiores de Justicia: situación actual y perspectivas*, op. cit. pàg. 53-54.

⁸³ Art. 14.1, a de l'Estatut del País basc: “*La competencia de los órganos jurisdiccionales en el País Vasco se extiende, en el orden civil, a todas las instancias y grados, incluidos los recursos de casación y revisión en las materias de Derecho Civil Foral propio del País Vasco*” (CELAYA IBARRA, A – CELAYA URIBARRI, A. *La Administración de Justicia en Euskadi, en Derecho Autonómico Vasco*, Bilbao, Universidad de Deusto, 1992, p. 242 i seg.

⁸⁴ Per una anàlisi de l'art. 20.1, a de l'Estatut de Catalunya, veure, per tots: FERNÁNDEZ DE VILLAVICENCIO ARÉVALO, F. *El Tribunal Superior de Justicia de Cataluña: arts. 19 y 20, en Comentarios sobre el Estatuto de Autonomía de Cataluña*, vol. II, Institut d'Estudis Autònoms, Barcelona, 1990, pp. 787 i seg.

⁸⁵ Art. 22.1, a de l'Estatut de Galícia: “*La competencia de los órganos judiciales en Galicia se extiende: en el orden civil, a todas las instancias y grados, incluidos los recursos de casación y de revisión en las materias de Derecho Civil gallego*” (MORENO CATENA, V. *Comentario al art. 22, en Comentarios al Estatuto de Autonomía de la Comunidad Autónoma de Galicia*, dirigidos por Carro Fernández-Valmayor, Madrid, Ministerio para las Administraciones Públicas, 1994, pp. 261 i seg.).

⁸⁶ Art. 40.1, a de l'Estatut de la Comunitat Valenciana: “*La competencia de los órganos jurisdiccionales de la Comunidad Valenciana se extiende: en el orden civil, a todas las instancias y grados, incluidos los recursos de casación y de revisión en las materias de derecho civil valenciano*” (BAÑÓN Y RODES, R. *Comentario al art. 40, en Comentarios al Estatuto de Autonomía de la Comunidad Autónoma Valenciana*, dirigidos por Martín Mateo, Madrid, 1985, p. 429 i seg.).

⁸⁷ Art. 35.1 a de l'Estatut de Murcia: “*La competencia de los órganos jurisdiccionales en la Región se extiende: en el orden civil, a todas las instancias y grados, incluidos los recursos de*

l'Estatut d'Aragó⁸⁸; art. 61.1, a de l'Estatut de Navarra⁸⁹; art. 42 de l'Estatut d'Extremadura⁹⁰; i art. 49.1 a, de l'Estatut de les Illes Balears⁹¹), van preveure expressament, seguint un criteri de relació entre la revisió i el dret material aplicable⁹², que els òrgans jurisdiccionals radicats a la Comunitat Autònoma tinguessin atribuïda competència, a l'ordre civil, a totes les instàncies i graus, inclosos els recursos de cassació i la demanda de revisió en aquelles matèries de "*Dret civil foral o especial propi de la Comunitat*".

casación y de revisión en las materias de Derecho consuetudinario murciano" (ORDUÑA REBOLLO, E. *Estatuto de Autonomía de Murcia (Estudio preliminar, notas e índices)*, Madrid, Instituto de Estudios de Administración Local, 1982).

⁸⁸ Art. 29 de l'Estatut d'Aragó: "*El Tribunal Superior de Justicia de Aragón es el órgano jurisdiccional en que culmina la organización judicial en su ámbito territorial y ante el que se agotarán las sucesivas instancias procesales en los términos del artículo 152 de la Constitución y de acuerdo con el presente Estatuto*" (BONET NAVARRO, A. *Comentario al art. 29, en Comentarios al Estatuto de Autonomía de la Comunidad Autónoma de Aragón*, dirigidos por Bermejo Vera. Madrid, Ministerio de Administración Territorial, Instituto de Estudios de Administración Local, 1985, p. 301 i seg.).

⁸⁹ Art. 61.1, a de l'Estatut de Navarra: "*La competencia de los órganos jurisdiccionales radicados en Navarra se extiende: en el orden civil, a todas las instancias y grados, incluidos los recursos de casación y revisión en las materias de Derecho Civil Foral de Navarra*". (NÚÑEZ Y NÚÑEZ, J. *Comentario al art. 61, en Comentarios al Estatuto de Autonomía de la Comunidad Autónoma de Navarra*, con Cordón Moreno, dirigidos por Santamaría Pastor, Madrid, Ministerio para las Administraciones Públicas, 1992, p. 689 i seg.).

⁹⁰ Art. 45 de l'Estatut d'Extremadura: "*La competencia de los Juzgados y Tribunales de la Comunidad Autónoma de Extremadura será la establecida en las leyes orgánicas y procesales del Estado. No obstante, en materia civil se extenderá a todas las instancias y grados, incluidos los recursos de casación y revisión en cuestiones relacionadas con el Fuero de Baylío y las demás instituciones de Derecho consuetudinario extremeño*" (CABAÑAS GARCÍA, J.C. *Comentario al art. 45, en Comentarios al Estatuto de Autonomía de la Comunidad Autónoma de Extremadura*, dirigidos por López Guerra y Soriano García, Madrid, Ministerio para las Administraciones Públicas, 1992, pp. 881 i seg.).

⁹¹ Art. 49.1, a de l'Estatut de les Illes Balears: "*La competencia de los órganos jurisdiccionales en las Islas Baleares se extiende: en el orden civil, a todas las instancias y grados, incluidos los recursos de casación y revisión en materia de Derecho civil especial de las islas*" (QUINTANA, J.M. *La Comunitat Autònoma de les Illes Balears (Institucions, competències i règim jurídic)*, Barcelona, Parlament de les Illes Balears, 1995, p. 569 i seg.).

⁹² VALLS GOMBAU, J. *La revisión civil: su posible atribución a la Sala Civil del Tribunal Superior de Justicia*, obr, cit, p. 133.

3.2.2. La Llei orgànica del poder judicial

Amb seguiment de les previsions estatutàries, l'art. 73.1. b) de la Llei orgànica del poder judicial va disposar que:

“la Sala Civil y Penal del Tribunal Superior de Justicia conocerá, como Sala de lo Civil: del recurso extraordinario de revisión que establezca la Ley contra sentencias dictadas por órganos jurisdiccionales del orden civil con sede en la Comunidad Autónoma, en materia de Derecho Civil, Foral o Especial, propio de la Comunidad Autónoma, si el correspondiente Estatuto de Autonomía ha previsto esta atribución”.

Davant d'aquesta dicció literal cal concloure que la LOPJ ha fixat tres condicionaments a l'hora l'atribuir als Tribunals Superiors de Justícia la competència per conèixer de la revisió civil de la sentència ferma: en primer lloc, que les sentències objecte de revisió siguin dictades per òrgans jurisdiccionals de l'ordre civil amb seu a la Comunitat Autònoma⁹³; en segon lloc, que la matèria tractada sigui de Dret civil foral o especial propi de la Comunitat Autònoma⁹⁴; i finalment, que l'Estatut hagi previst aquesta atribució⁹⁵.

Especialment conflictiu per a la doctrina s'ha demostrat el segon d'aquests condicionaments, és a dir, el relatiu a que la matèria tractada sigui de Dret civil foral o especial de la Comunitat Autònoma, ja que no cal oblidar que el judici de revisió no té cap relació amb el dret material aplicat

⁹³ Art. 71 LOPJ.

⁹⁴ Per una anàlisi de les raons que van portar a acceptar la referència al Dret civil foral o especial, veure, per tots: VALLS GOMBAU, J. *La revisión civil: su posible atribución a la Sala Civil del Tribunal Superior de Justicia*, obr, cit, p. 134.

⁹⁵ A diferència d'alguns Estatuts d'autonomia que preveuen la competència - amb condicionaments - dels Tribunals Superiors de Justícia respecte a la revisió civil (País Basc, Catalunya, Galícia, Comunitat Valenciana, Aragó, Murcia, Navarra, Extremadura , i les Illes Balears), d'altres Estatuts (Andalusia, Cantàbria, Castella-La Manxa, Madrid, Castella i Lleó, i la Rioja - art. 36.1 després de la reforma introduïda per la Llei orgànica 2/1999, de 7 de gener -) exclouen la seva competència quant a la cassació i revisió civils.

en la sentència ferma impugnada, sinó que només dirigeix la seva atenció a exclusives motivacions fàctiques⁹⁶.

Així, encara que no van manca autors que d'acord amb aquest argument van entendre que no tenia cap sentit jurídic i era un autèntic "dislate procesal" atorgar competència als Tribunals Superiors de Justícia de les Comunitats Autònomes quant a la revisió civil, inclosa en matèria foral⁹⁷, el cert és que d'altres autors⁹⁸, des de la perspectiva del necessari respecte de l'Estat de les autonomies a l'àmbit de l'Administració de Justícia, van defensar, encertadament, la possibilitat de desenvolupar l'art. 73.1.b) de la Llei orgànica del poder judicial, en el sentit d'admetre que els Tribunals Superiors de Justícia, com a òrgans que culminen l'organització judicial a l'àmbit territorial de les Comunitats Autònomes, fossin competents per a conèixer de "totes" les demandes de revisió de sentències dictades per òrgans jurisdiccionals de l'ordre civil amb seu a la Comunitat Autònoma, sens perjudici de la matèria que tractessin⁹⁹.

⁹⁶ ESPARZA LEIBAR, I – MARTÍN OSANTE, L.C. *El "recurso extraordinario de revisión civil y los Tribunales Superiores de Justicia: situación actual y perspectivas, obr, cit, p. 56-57*; MUÑOZ JIMÉNEZ, F.J. *La competencia de las sales civiles i penals dels tribunals superiors de justícia per conèixer del recurs de revisió en matèria civil, en Les Sales Cívils i Penals dels Tribunals Superiors de Justícia*, Barcelona, Consejo General del Poder Judicial, Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, 1994, pàg. 36.

⁹⁷ MONTÓN REDONDO, A. *Atribuciones de los Tribunales Superiores de Justicia de las Comunidades Autónomas*, en *Rev. La Ley*, vol. 2 (1986), p. 1221 (cita 10). Amb matissos, veure també: MORENO CATENA, V. *Las innovaciones en la organización de los Tribunales españoles en el Proyecto de Ley Orgánica del Poder Judicial*, en *Documentación Jurídica*, nº XII, vol. 1º, 1984, p. 536.

⁹⁸ DE DIEGO DíEZ, L.A. *La revisión ante los Tribunales Superiores de Justicia*, en *Rev. La Ley*, vol. 4 (1986), p. 1169; DE OTTO PARDO, I. *Los Tribunales Superiores de Justicia*, en *Boletín de Información del Ministerio de Justicia*, núm. 1471 (octubre de 1987), p. 3113; MONTERO AROCA, J. *El Tribunal Superior de Justicia de Galicia, obr, cit, p. 316*; MUÑOZ JIMÉNEZ, F.J. *La competencia de las sales civiles i penals dels tribunals superiors de justícia per conèixer del recurs de revisió en matèria civil, en Les Sales Cívils i Penals dels Tribunals Superiors de Justícia, obr. cit, p. 45*.

⁹⁹ Aquesta és precisament l'orientació que es va recollir a l'art. 54.2 de la Llei de demarcació i planta judicial de 1988 (Vid. III.2.3).

3.2.3. Art. 54.2 de la Llei de demarcació i planta judicial i art. 1801.2 de la LEC de 1881 (després de la seva reforma per Llei 10/92, de 30 d'abril)

L'art. 54.2 de la Llei de demarcació i planta judicial, parcialment copiat de l'art. 1801.2 de l'Avantprojecte de LEC de 1986¹⁰⁰, no va incloure cap referència al Dret civil foral o especial de les Comunitats Autònomes:

“Los recursos de revisión se resolverán por la Sala de lo Civil del Tribunal Superior de Justicia cuando la sentencia firme impugnada hubiese sido dictada por un Juzgado o Tribunal con sede en la Comunidad Autónoma cuyo Estatuto de Autonomía hubiese previsto tal atribución”.

La dicció literal d'aquest precepte, sens perjudici de diferents dubtes interpretatius¹⁰¹, ens permet concloure, com molt bé ha assenyalat VALLS GOMBAU¹⁰², que a la LDPJ de 1988 es va ampliar, encertadament, la competència dels Tribunals Superiors de Justícia de les Comunitats Autònomes quant al coneixement de les demandes de revisió de les sentències fermes, ja que es va suprimir qualsevol referència al dret material aplicable a la litis. D'aquesta forma correspondria el coneixement de la revisió civil als Tribunals Superiors de Justícia sempre que, d'una banda, es tractés de resolucions dictades per òrgans jurisdiccionals de l'ordre civil amb seu a la Comunitat Autònoma; i d'altra, que els Estatuts d'autonomia haguessin previst aquesta atribució.

¹⁰⁰ Art. 1801.2 de l'Avantprojecte de Llei d'enjudiciament civil de 1986:

“La demanda de revisión se presentará ante la Sala Primera del Tribunal Supremo cuando en ella hubiere ganado firmeza la sentencia impugnada o hubiere sido dictada por Juzgado o Tribunal de la Comunidad Autónoma cuyo Estatuto de Autonomía no hubiese previsto tal atribución. En los demás casos se presentará ante la Sala de lo Civil del Tribunal Superior de Justicia en cuya sede radique el juzgado o Tribunal que la hubiere dictado, siempre que el correspondiente Estatuto de Autonomía haya previsto tal atribución”.

¹⁰¹ En aquest sentit, veure, per tots: ESPARZA LEIBAR, I – MARTÍN OSANTE, L.C. *El “recurso extraordinario” de revisión civil y los Tribunales Superiores de Justicia: situación actual y perspectivas*, op. cit. p. 59.

¹⁰² VALLS GOMBAU, J. F. *La revisión civil: su posible atribución a la Sala Civil del Tribunal Superior de Justicia, en Autonomía y Justicia en Cataluña*, obr, cit, pp. 135-136. En la mateixa

L'art. 54.2 LDPJ va ser derogat per la Llei de mesures urgents per a la reforma processal, però el seu contingut va ser recollit de forma quasi literal per l'art. 1801 de la LEC (redacció derivada de la Llei 10/92)¹⁰³:

“El recurso de revisión se interpondrá ante la Sala de lo Civil del Tribunal Supremo. No obstante, cuando la sentencia firme impugnada hubiese sido dictada por un Juzgado o Audiencia con sede en una Comunidad Autónoma cuyo Estatuto de Autonomía así lo haya previsto, del recurso de revisión conocerá la Sala de lo Civil del Tribunal Superior de Justicia de acuerdo con lo previsto en este Título”.

3.2.4. Anàlisi jurisprudencial de la qüestió

Davant de la dicció literal de l'art. 1801 de l'antiga LEC, després de la seva reforma per Llei 10/92, es va plantejar la necessitat d'interpretar harmònicament aquest precepte amb l'art. 73.1.b) de la Llei orgànica del poder judicial.

Aquesta tasca va provocar importants dubtes a l'hora de determinar si els Tribunals Superiors de Justícia podien arrogar-se la competència per a resoldre les demandes de revisió contra les sentències dictades per òrgans judicials del territori de la Comunitat Autònoma, qualsevol que fos la matèria objecte del plet, o si, pel contrari, s'havia de mantenir l'exigència recollida a la Llei orgànica del poder judicial, segons la qual la matèria objecte de la demanda calia que estigués regulada pel Dret civil foral o especial de les Comunitats Autònomes¹⁰⁴.

direcció de pensament s'ha expressat també: REVERÓN PALENZUELA, B. *Poder judicial, unidad jurisdiccional y estado autonómico, obr, cit, p. 223.*

¹⁰³ Pel que fa a les referències introduïdes per la Llei 10/92 respecte a la revisió, veure, per tots: XIOL RÍOS, J.A. *Comentarios a la Ley de Medidas Urgentes de Reforma Procesal (I). La Reforma del Proceso Civil*, amb Fernández Montalvo, València, Tirant lo blanch, 1992, p. 355 i seg.

¹⁰⁴ BORRELL MESTRE, J. *Estado autonómico y Poder Judicial, obr, cit, p. 311-312.*

En un primer moment, seguint un criteri ampli d'atribució competencial, alguns Tribunals Superiors de Justícia van considerar la seva competència quant a la revisió, amb independència de si la matèria objecte de discussió pertanyia o no al Dret civil propi de la comunitat.

En aquest sentit, i sense oblidar la injustificada desigualtat de tracte que es produeix respecte de les Sales Civils dels Tribunals Superiors de Justícia de les Comunitats Autònomes que no van preveure l'esmentada competència¹⁰⁵, cal fer referència, entre d'altres, a l'Acte de 29 de gener de 1994, del Tribunal Superior de Justícia de Navarra¹⁰⁶; i a l'Acte de 20 de desembre de 1990, del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya¹⁰⁷:

“Els arts. 20.1, a) de l'Estatut d'autonomia de Catalunya; 73.1, b) de la Llei orgànica del poder judicial, i 54.2 de la Llei 38/1988, de 28 de desembre, de demarcació i planta judicial, assignen al Tribunal Superior de Justícia funcionant com a Sala de lo Civil competència funcional per conèixer dels anomenats recursos de revisió civil. La qüestió de determinar l'àmbit de la competència és problemàtica, tota vegada que si en una anàlisi apriorística seria possible col·legir que l'atribució competencial només és operativa en assumptes de Dret privat, perspectiva a la qual s'orienten l'Estatut d'autonomia i la Llei orgànica del poder judicial, no és menys cert que amb suport a l'art. 54.2, de la Llei de demarcació i planta judicial i les reflexions que s'exposaran a continuació sembla més segur estimar que la competència s'estén a tots els recursos de revisió civil contra resolucions dictades per òrgans jurisdiccionals radicats al territori de la Comunitat Autònoma. Això s'ha d'entendre així perquè: a) no és possible aplicar el criteri de fonamentació especialment previst a l'art. 54, ja que, d'optar-se per aquesta

¹⁰⁵ En aquest sentit, i com a conseqüència del contingut de l'Acte del Tribunal Superior de Justícia de Madrid, de 26 de setembre de 1990 (Revista Actualidad Civil, 1990, núm. 147): “El art. 47, letra a) de la Ley Orgánica 3/1983, de 25 de febrero, que regula el Estatuto de Autonomía de la Comunidad de Madrid, dispone que “los órganos jurisdiccionales que ejercieren su jurisdicción en el ámbito territorial de la Comunidad de Madrid, extenderán su competencia: a) en el ámbito civil, penal y social a todas las instancias y grados, con *excepción de los recursos de casación y revisión*”. Por ello, esta Sala de lo Civil y Penal del Tribunal Superior de Justicia de Madrid, acuerda: “*Declarar la incompetencia jurisdiccional para conocer del recurso extraordinario de revisión interpuesto y disponer la remisión a la Exma. Sala Primera del Tribunal Supremo*”; veure, entre d'altres: VALLS GOMBAU, J.F. *La revisión civil: su posible atribución a la Sala Civil del Tribunal Superior de Justicia, en Autonomía y Justicia en Cataluña, obr, cit, pp. 137-139.*

¹⁰⁶ Acte de 29 de gener de 1994 del Tribunal Superior de Justícia de Navarra.

¹⁰⁷ Acte del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, de 20 de desembre de 1990 (RJ. 1992/2581).

solució es convertiria en estèril l'assignació competencial al no existir cap motiu que pogués donar lloc a una infracció de Dret privat i tenir els supòsits de l'art. 1796 LEC el caràcter de numerus clausus i no ser susceptibles d'una interpretació extensiva; b) el criteri de la matèria es molt confús, i pot donar lloc en moltes ocasions a interminables disquisicions en ordre a determinar quan un plet ho va ser de Dret Civil Comú en exclusiva, o va versar també, encara que sigui parcialment o incidentalment, sobre Dret Privat; foscor i ambigüitat que s'incrementen quan es tracta de concretar quina ha de ser la guia de referència per apreciar l'existència de la matèria privativa: escrits d'al·legacions de les parts; Sentència el Jutjat o Audiència; e inclòs si és operatiu el "iura novit curia" del propi Tribunal de Revisió; i c) la remissió de l'art. 54.2, de la Llei de Demarcació i Planta a l'Estatut d'Autonomia, ho és només als efectes de l'existència de la previsió del recurs, i no limita la seva possibilitat en relació a la temàtica substantiva del plet al qual es planteja, encara que sempre és respectable la interpretació contrària. La solució que es manté, compartida pel Ministeri Fiscal, permet evitar les dificultats i dubtes que podrien afectar als interessats a l'hora de recórrer, facilitant la utilització del dret al recurs, i tot amb una base legislativa consistent, a través de l'aclaració competencial duta a terme a l'art. 54.2 de la Llei de demarcació i planta judicial".

Ara bé, malgrat aquesta orientació extensiva d'alguns Tribunals Superiors de Justícia, el Tribunal Suprem, oblidant la "reacció" que es podia constatar a la Llei de demarcació i planta judicial i a la redacció de l'art. 1801 de la vella LEC, després de la Reforma de 1992, quant a la determinació de la competència per conèixer de la revisió civil de les sentències fermes, ha defensat una interpretació "literal" de l'art. 73.1.b) de la Llei orgànica del poder judicial, allunyada de l'esperit propi d'un acurat desenvolupament de l'Estat de les autonomies, segons la qual els Tribunals Superiors de Justícia només serien competents per conèixer de la revisió civil quan la demanda tracti sobre matèria de Dret civil foral o especial de les comunitats.

En aquest sentit són molt exemplificadores, entre d'altres, la STS de 15 de desembre de 1994¹⁰⁸.

¹⁰⁸ STS de 15 de desembre de 1994 (Ar. 9422).

“La senyora M., al contestar a la demanda, ha opuesto dos excepciones: la primera, alegando que el Tribunal Superior de Justicia de Cataluña es el competente para conocer de esta revisión por cuanto “las cuestiones locativas están reguladas por la Ley de Arrendamientos Urbanos, recibida en nuestro Ordenamiento Jurídico Catalán, e invoca los arts. 20 del Estatuto de Autonomía de Cataluña y 73.1 de la Ley Orgánica del Poder Judicial de 1985; y la segunda, por entender que la sentencia recaída en juicio de desahucio por falta de pago no puede ser objeto de revisión, dado que “no causa la excepción de cosa juzgada, siendo los hechos de que trae causa discutibles, de nuevo, en un juicio plenario”. Ambas excepciones carecen de fundamento mínimamente convincente; en efecto, en cuanto a la primera, basta advertir que el art. 20.1 a) del Estatuto se refiere “a las materias de Derecho civil catalán”, que ha de entenderse es, conforme al art. 73.1.b) de la Ley Orgánica del Poder Judicial, el Foral o Especial propio de aquella Comunidad Autónoma, del que evidentemente no forma parte la Ley de Arrendamientos Urbanos”;

La STS de 17 d’abril de 1996¹⁰⁹:

“Habiendo las aquí recurridas doña Felisa R.H. y entidad mercantil “Publicidad P. S.A”, aducido, en su escrito de contestación, la excepción de que, según ellas y conforme al art. 40 del Estatuto de la Comunidad Valenciana, el conocimiento de este recurso de revisión corresponde a la Sala de lo Civil del Tribunal Superior de Justicia de Valencia y no a esta Sala Primera del Tribunal Supremo, hemos de ocuparnos, en primer lugar, de dicha excepción, dada la naturaleza de la cuestión de orden público que la misma entraña. Para su adecuada resolución ha de tenerse en cuenta que el citado art. 40 del Estatuto de la Comunidad Valenciana, en lo que afecta a la cuestión aquí planteada, establece lo siguiente: “1. La competencia de los Órganos Jurisdiccionales en la Comunidad Autónoma Valenciana se extiende: a) En el orden civil, a todas las instancias y grados, incluidos los recursos de casación y revisión en las materias de derecho civil valenciano”. De una correcta interpretación del referido precepto, en lo atinente al peculiar y concreto tema aquí examinado, se desprende que la competencia del Tribunal Superior de Justicia de Valencia para conocer del recurso de revisión solamente le corresponde cuando el referido recurso verse sobre “materias de derecho civil valenciano”. En el proceso cuya sentencia firme es objeto del presente recurso de revisión no se ha debatido ninguna materia propia o específica del derecho civil valenciano, sino que solamente ha sido objeto del mismo la resolución de unos contratos de compraventa conforme a los arts. 1124

¹⁰⁹ STS de 17 d’abril de 1996 (Ar. 2966).

y 1504 del Código Civil, sin que, por otra parte, esta Sala tenga constancia de que el derecho valenciano tenga ninguna especialidad procesal en la materia específica del recurso de revisión, el cual se rige exclusivamente, también en dicha Comunidad Autónoma, por lo establecido en los arts. 1796 y siguientes de la Ley de Enjuiciamiento Civil, por todo lo cual ha de ser desestimada la expresada excepción aducida por las recurridas, al ser competencia de esta Sala Primera del Tribunal Supremo el conocimiento del presente recurso de revisión”;

La STS de 8 de setembre de 1999¹¹⁰:

“Formulada demanda de revisión contra la Sentencia de fecha 13 de abril de 1992 dictada por el Juzgado de Primera Instancia Número Dos de Denia en los autos de juicio de menor cuantía núm. 481/1990, sobre reclamación de cantidad, la parte demandada, alega la excepción de incompetencia de jurisdicción por entender que la competencia para entender de este recurso corresponde a la Sala de lo Civil y Penal del Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Autónoma Valenciana; interpretando el art. 40 del Estatuto de Autonomía de dicha Comunidad, dice la Sentencia de esta Sala de 17 de abril de 1996, citada por el Ministerio Fiscal en su informe, que “de una correcta interpretación del referido precepto, en lo atinente al peculiar y concreto tema aquí examinado, se desprende que la competencia del Tribunal Superior de Justicia de Valencia para conocer del recurso de revisión solamente le corresponde cuando el referido recurso verse sobre materia de derecho civil valenciano. La acción de reclamación de cantidad que se ejercita en los autos en que recayó la sentencia cuya revisión se pretende, se funda, de un lado, en la obligación del demandado de contribuir a los gastos de conservación de la finca que pertenecía proindiviso a demandante y demandado, de acuerdo con los arts. 392 y siguientes del Código Civil, y, de otro lado, en la responsabilidad por culpa extracontractual del demandado, al amparo del art. 1902 del Código Civil, “sin que, como dice la citada Sentencia, esta Sala tenga constancia de que el Derecho valenciano tenga ninguna especialidad procesal en la materia específica del recurso de revisión, el cual rige también en dicha Comunidad Autónoma, por lo establecido en los arts. 1796 y siguientes de la Ley de Enjuiciamiento Civil”. Procede, en consecuencia, desestimar esta excepción y declarar la competencia de esta Sala para el conocimiento del recurso”;

La STS de 11 de diciembre de 2000¹¹¹:

¹¹⁰ STS de 8 de setembre de 1999 (Ar. 6933).

“La primera de las excepciones planteadas por la Comunidad de Propietarios S.C. no puede ser acogida. Se aduce que la Sala Primera del Tribunal Supremo ante el que se tramitó el presente recurso de revisión civil carece de jurisdicción o de competencia funcional, por corresponder la misma a la Sala de lo Civil y Penal del Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad de Valencia, a cuyo efecto se alegan los arts. 1801 LEC, redactado por Ley 10/1002, 73.1.b) LOPJ, 54.2 de la Ley 38/1988, y 21 y 40.1.a) del Estatuto de Autonomía de la Comunidad Valenciana aprobado por Ley 5/1982. La excepción debe ser rechazada porque si bien es cierto que difícilmente es concebible una causa de revisión con sustento en el Derecho Privativo de una Comunidad Autónoma, las resoluciones de esta Sala, en interpretación de los preceptos expuestos, han sentado la doctrina de que para determinar la competencia de uno u otro Tribunal (TSJ o TS) ha de estarse a la materia sobre que versó el proceso, con total abstracción del art. 1796 LEC; y como en el caso objeto del juicio de cognición 303/1997 del Juzgado de Primera Instancia núm. 2 de Alzira fue una reclamación de cantidad con base en preceptos de Derecho Común, y sin ninguna incidencia del Derecho propio de la Comunidad Autónoma, es claro que la competencia funcional para conocer de la demanda o recurso de revisión es de esta Sala ...”;

i la STS de 11 de maig de 2001¹¹²:

“El hecho de que se hubiera formulado demanda de revisión ante el Tribunal Superior de Justicia de Cataluña el 19 de octubre del mismo año, resulta irrelevante dado que no podía desconocer la parte y su defensa técnica que, al tratarse de materia no regulada por el Derecho civil catalán, la competencia para conocer de la revisión estaba residenciada en el Tribunal Supremo”.

Aquest corrent jurisprudencial del Tribunal Suprem, en funció del qual els Tribunals Superiors de Justícia serien competents per conèixer de la revisió si aquesta es vincula amb matèries de Dret civil foral o especial de les Comunitats Autònomes, ha provocat que els Tribunals Superiors de Justícia s’hagin replantejat la seva competència en matèria de revisió.

¹¹¹ STS de 11 de desembre de 2000 (Ar. 10433).

En aquest sentit són molt gràfics, entre d'altres, l'Acte del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana, de 27 de juliol de 1989¹¹³:

“La competencia de la Sala de lo Civil y Penal de este Tribunal Superior de Justicia, como Sala Civil, para conocer de los recursos de revisión contra las sentencias firmes dictadas por un órgano judicial con sede en la Comunidad Autónoma, le viene así atribuida, por lo dispuesto en la Ley Orgánica del Poder Judicial y en el Estatuto de Autonomía de la Comunidad Valenciana, cuando la sentencia firme impugnada haya versado o recaído sobre materia de Derecho Civil valenciano en cuanto Derecho Civil propio de la Comunidad.

El art. 54.2 de la Ley 38/1988, de 28 de diciembre, de Demarcación y Planta Judicial, establece que los recursos de revisión se resolverán por la Sala de lo Civil del Tribunal Superior de Justicia, cuando la sentencia firme impugnada hubiese sido dictada por un Juzgado o Tribunal con sede en la Comunidad cuyo Estatuto Autonómico hubiese previsto tal atribución. Se omite toda referencia a que la materia sobre la que ha recaído la sentencia impugnada sea de Derecho Civil Foral o Especial propio de la Comunidad Autónoma o de Derecho civil valenciano.

El precepto indicado, contenido en una Ley de carácter ordinario, requiere ser interpretado con las normas competenciales contenidas en las Leyes Orgánicas reguladoras del Poder Judicial y del Estatuto de Autonomía de la Comunidad Valenciana. El verdadero significado y alcance de este precepto no es otro que establecer el cauce procesal que asegure la integridad competencial de los Tribunales Superiores de Justicia para conocer de esta clase de recursos en la medida que les viene atribuida por la Ley Orgánica del Poder Judicial y el respectivo Estatuto de Autonomía. La cuestión deducida en el juicio de cognición que ha motivado el presente recurso extraordinario de revisión, viene regulada en la Ley de la Propiedad Horizontal; y en el Decreto de 21 de noviembre de 1952. Son, por tanto, normas no propias del Derecho civil valenciano, lo que determina, en aplicación de lo antes razonado, la incompetencia de la Sala de lo Civil del Tribunal Superior de Justicia de la Comunidad Valenciana para conocer de este recurso de revisión”;

¹¹² STS de 11 de maig de 2001 (Art. 6200).

¹¹³ Acte del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana 4/1989, de 27 de juliol (Revista General del Derecho, 1989, núm. 543, p. 8351-8352).

L'Acte del Tribunal Superior de Justícia de Murcia, de 10 de març de 1995:

“En esta búsqueda o indagación de que órgano judicial es el competente para conocer de la revisión, la lectura de los arts. 56 y 73 de la LOPJ nos revela que el conocimiento de los recursos de revisión civil por las Salas de lo Civil de los Tribunales Superiores de Justicia queda condicionado o supeditado a la concurrencia conjunta de los siguientes requisitos: a) Que se trate de sentencias dictadas por órganos jurisdiccionales con sede en la Comunidad Autónoma; b) Que el correspondiente Estatuto de Autonomía lo haya previsto; c) Que la demanda de revisión se interponga contra sentencias que apliquen normas propias de Derecho civil foral o especial propias de la Comunidad.

En el supuesto de que falte alguna de las especificaciones anteriores la competencia corresponde al Tribunal Supremo por imperativo del art. 56. 1 LOPJ, lo que sucede en el supuesto examinado, pues la demanda de revisión no se ha interpuesto frente a una sentencia que aplique normas de Derecho foral murciano o consuetudinario, sino que lo debatido es la nulidad de compraventa de una finca urbana, materia propia de Derecho civil común.

Lo anterior en modo alguno puede ser afectado por la redacción de los preceptos contenidos en leyes ordinarias –carentes de rango de Ley Orgánica– como es el art. 54.2 de la Ley de Demarcación y Planta Judicial, que disponía la resolución por la Sala de lo Civil del Tribunal Superior de Justicia cuando la sentencia firme impugnada hubiese sido dictada por un Juzgado o Tribunal con sede en la Comunidad Autónoma cuyo Estatuto de Autonomía hubiese previsto tal atribución; artículo 54 que fue derogado por Ley 10/92 (Ley Ordinaria) de Medidas Urgentes de Reforma Procesal. La conclusión es que una Ley ordinaria no puede invadir materias propias de Ley Orgánica ni modificar y derogar el contenido de la Ley Orgánica sobre lo que es la regulación de la competencia objetiva y funcional de los distintos órganos judiciales, que pertenece al núcleo esencial y duro de lo que ha de ser regulado por Ley Orgánica según el art. 122 de la Constitución, que figura específicamente en el Libro I de la LOPJ, bajo la rúbrica de “La extensión y límites de la Jurisdicción y de la planta y Organización de los juzgados y tribunales”;

La Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya de 16 de setembre de 1997¹¹⁴:

¹¹⁴ Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, de 16 de setembre de 1997 (RJ. 1997/6671).

“L’art. 73.1,b) de la LOPJ, va atribuir, com és sabut, a les Sales del Civil i Penal dels Tribunals Superiors de Justícia competència per conèixer dels recursos de revisió que vinguessin donats contra o enfront resolucions d’òrgans judicials radicats a les respectives Comunitats Autònomes, en matèria de Dret Civil propi, quan els Estatuts de les mateixes haguessin previst aquesta atribució competencial. L’Estatut de Catalunya, al seu art. 20 conté una específica referència a aquest recurs, establint que “1. La competència dels òrgans jurisdiccionals a Catalunya s’estén: a) En l’ordre civil a totes les instàncies i graus, inclosos els recursos de cassació i de revisió en les matèries de Dret Civil Català.

Després d’aquestes disposicions, l’art. 54.2 de la Llei de demarcació i planta judicial va disposar que: “Los recursos de revisión se resolverán en la Sala Civil del Tribunal Superior de Justicia cuando la sentencia firme impugnada haya sido dictada por un Juzgado o Tribunal con sede en la Comunidad Autónoma cuyo Estatuto de Autonomía haya previsto tal atribución”. Com es pot veure, la disposició legal no conté cap menció sobre la matèria pròpia del recurs, més concretament, respecte a que aquesta hagi de tractar sobre Dret Civil propi de la comunitat per tal que es desplaci la competència en seu del Tribunal Superior, eludint així la competència de la Sala Primera del Tribunal Suprem que, amb caràcter general, li venia atribuïda per l’art. 1801 de la LEC a la seva primitiva redacció. Aquest article va restar sense contingut i va ser incorporat, amb la mateixa redacció, a l’art. 1801 per la Llei de 30 d’abril de 1992.

Així les coses, aquesta Sala Civil del Tribunal Superior va dictar, en data 20 de desembre de 1990, Acte al qual es va atribuir la competència per a resoldre els recursos de revisió contra sentències dictades per òrgans jurisdiccionals del territori, qualsevol que fos la matèria sobre la que hagués tractat el plet. Amb posterioritat a aquest Acte, la Sala Civil del Tribunal Superior, seguint el criteri exposat, ha resolt els recursos extraordinaris de revisió que davant d’ella s’han plantejat, qualsevol que fos la matèria pròpia del plet, sense que fins el moment hagi estat requerida d’inhibició, ni s’hagi plantejat cap qüestió de competència. Avui dia, però, a l’escrit de contestació del present recurs, la part recorreguda, impugna la competència del Tribunal, de tal forma que resulta obligat replantejar-se aquesta pròpia competència. I resulta obligat, a més a més, no perquè hagin perdut validesa les raons que al seu moment es van exposar, sinó perquè el Tribunal Suprem ja ha abordat al menys en dues ocasions la seva pròpia competència (Sentència de 15 de desembre de 1995 i Sentència de 17 d’abril de 1996). A tots dos casos, s’havia discutit la competència del Tribunal Suprem i aquest va argumentar, sobre la base de l’art. 73.1,b) de la LOPJ, que no es tracta de matèries pròpies dels Drets català i valencià.

“Els arts. 52 LOPJ i 81 LEC prohibeixen plantejar qüestions de competència als Tribunals jeràrquicament superiors i, d'altra banda, la matèria d'atribució competencial és matèria d'ordre públic, no sotmesa al principi de disponibilitat de les parts. Mantenir, en conseqüència, per part d'aquesta Sala Civil la seva pròpia competència seria tant com crear un fur electiu i permetre que els litigants anessin davant del Tribunal Suprem o d'aquest Tribunal Superior segons la conveniència dels seus interessos, la qual cosa inclòs podria xocar frontalment amb el dret al jutge ordinari predeterminat per la llei, consagrat a l'art. 24 de la nostra Constitució. En atenció a tot això, al tractar-se al plet del qual dimana el present recurs una pretensió de Dret comú i no de Dret Civil propi de Catalunya, procedeix declarar la incompetència d'aquesta Sala per conèixer del mateix i, com disposa l'art. 74.2 LEC, declarar la nul·litat de tot l'actuat, amb previsió a la part recurrent de que faci us del seu dret davant de qui correspongui”;

L'Acte del Tribunal Superior de Justícia de Galícia de 12 de febrer de 1997¹¹⁵:

“El recurso de revisión interpuesto por el señor G.S, no puede ser admitido a trámite por no corresponderle la competencia que legalmente le viene atribuida a esta Sala. Y esto por cuanto, conforme al artículo 1801 LEC, según la redacción dada por Ley 10/92, cuando la sentencia firme impugnada hubiese sido dictada por un Juzgado o por la Audiencia con sede en una Comunidad Autónoma que así lo recoja en su Estatuto de Autonomía, conocerá del recurso de revisión la Sala de lo Civil del Tribunal Superior de Justicia, disposición en consonancia con el art. 73.1.b) de la LOPJ, que atribuye igualmente a esta Sala el conocimiento del recurso extraordinario de revisión que la ley establece contra las sentencias dictadas por órganos jurisdiccionales ... en materia de derecho civil foral o especial propio de la comunidad autónoma, si el correspondiente Estatuto de Autonomía tiene previsto esta atribución. Y quedando sin contenido el art. 54 de la Ley de Demarcación y Planta Judicial, después de la entrada en vigor de la Ley 10/92, y apareciendo clara la remisión al Estatuto de Autonomía, se puede concluir sin lugar a dudas que en el orden civil la competencia de los órganos jurisdiccionales de Galicia, incluidos los recursos de casación y revisión, les corresponde en exclusiva en materia de Derecho civil de Galicia.

¹¹⁵ Acte del Tribunal Superior de Justícia de Galícia, de 12 de febrer de 1997 (RJ. 1997/610).

Por las razones expuestas debe considerarse artificiosa la argumentación del recurrente en el sentido de que, si bien en materia de derecho foral esta Sala es la única competente para conocer del recurso de revisión, esto no excluye la posibilidad de ampliar la competencia a los demás supuestos tanto en cuanto que la ley no lo prohíbe expresamente, pues tal apreciación no puede armonizarse con lo dispuesto en los artículos 117.3 y 147, ambos de la Constitución, en relación con el propio contenido de los Estatutos de Autonomía. Y esta es la misma doctrina que el Tribunal Supremo mantiene en Sentencia de 15 de diciembre de 1994, al decir que, en Cataluña, el recurso de revisión sólo puede aplicarse al Derecho civil catalán”;

L'Acte del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya de 9 d'octubre de 1997¹¹⁶:

“... la identitat de raó entre el cas contemplat a la sentència transcrita (Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, de 16 de setembre de 1997) i el que ara es dirimeix, en la mesura que ni en aquell ni en aquest es dirimeix cap pretensió a resoldre invocant l'aplicació del Dret Civil propi de Catalunya, imposa idèntica solució, o sigui la declaració als efectes de la revisió de la incompetència d'aquesta Sala per conèixer del cas, tot advertint a la part recurrent que l'òrgan judicial competent és la Sala Primera del Tribunal Suprem”;

L'Acte del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya de 26 de gener de 1998¹¹⁷:

“La identitat de raó entre el cas contemplat en la transcrita sentència (Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, de 16 de setembre de 1997) i el que ara es dirimeix, en la mesura en que ni en aquell ni en aquest es dirimeix, cap pretensió a resoldre invocant l'aplicació del Dret Civil propi de Catalunya, i on només resulten aplicables, també i exclusivament, normes de Dret comú, imposa idèntica solució, o sigui la declaració d'incompetència d'aquesta Sala per a conèixer del cas, amb l'obligada conseqüència de refusar a limine la demanda, tot advertint a la part que la presenta que, si així interessa al seu dret podrà acudir davant de l'òrgan judicial competent, que ja s'ha assenyalat que és el Tribunal Suprem”;

¹¹⁶ Acte del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, de 9 d'octubre de 1997 (R.J. 1997/7225).

L'Acte del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears de 8 de setembre de 1998¹¹⁸:

“El presente recurso extraordinario de revisión formulado por la representación procesal de la Sociedad Cooperativa Limitada B.M se ampara en infracción de Normas de Derecho Común, pues la sentencia cuya revisión se postula recayó en un juicio ejecutivo y no en materias que regula el Derecho Civil propio de esta Comunidad Autónoma, en cuyos únicos supuestos las Salas de lo Civil y Penal de los Tribunales Superiores de Justicia asumen la competencia objetiva, a tenor de lo preceptuado en el art. 73 de la Ley Orgánica del Poder Judicial, al disponer que dichas Salas conocerán del “recurso extraordinario de revisión que establezca la ley contra sentencias dictadas por órganos judiciales del orden civil con sede en la Comunidad Autónoma en materia de Derecho Civil, Foral o Especial propio de cada Comunidad, si el correspondiente Estatuto de Autonomía ha previsto tal atribución”.

Ya que la Compilación de Derecho Civil de Baleares no recoge precepto alguno concerniente a la materia del juicio ejecutivo, es obvio que en el presente recurso, tal y como informa el Ministerio Fiscal, la Sala debe declararse incompetente por razón de la materia litigiosa, y asimismo, a tenor de lo dispuesto por el art. 74 de la LEC, prevenir a la recurrente que el órgano judicial competente para entender de su pretensión es la Sala Primera del Tribunal Supremo”;

I l'Acte del Tribunal Superior de Justícia de Navarra de 5 de desembre de 2001¹¹⁹:

“Los codemandados, en su escrito de contestación a la demanda, aducen la incompetencia de este Tribunal para la resolución de la revisión pretendida por el actor, en base a lo dispuesto en el art. 509 de la Ley de Enjuiciamiento Civil, en conexión con los arts. 56.1º i 73.1 b) de la Ley Orgánica del Poder Judicial, al entender que el tema no tiene referente con el derecho civil propio de esta comunidad, toda vez que la acción ejercitada en el procedimiento del que éste es

¹¹⁷ Acte del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, de 26 de gener de 1998 (R.J. 1998/10048).

¹¹⁸ Acte del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears, de 8 de setembre de 1998 (R.J. 1998/8506).

consecuencia, en que se exigía responsabilidad al Sr. F, como administrador de determinadas sociedades, se basaba en normas del Código Civil, no del Fuero Nuevo de Navarra. Ratificando la decisión de la Sala, adoptada en el acto de la vista oral, tras breve deliberación al efecto, ha de rechazarse el examinado alegato y mantener la competencia de este Tribunal para la resolución de la presente demanda de revisión.

Así, con independencia de que la excepción ahora analizada ha sido formulada fuera del tiempo hábil establecido por la Ley, pues, conforme a lo prevenido en los arts. 63 y 64 de la Ley Procesal Civil debió haberse formulado mediante declinatoria y dentro de los diez primeros días del plazo para contestar a la demanda, es lo cierto que analizado, de oficio, por su carácter de orden público, este Tribunal entiende que es competente para la resolución de la revisión formulada. Tal como resulta de reiterada doctrina de esta Sala, contenida en los Autos de 17 de enero, 25 de febrero y 3 de octubre de 1995 y, a sensu contrario, en los de 30 de julio de 1997, 28 de septiembre de 1998 y 20 de julio de 1999, la competencia de los Tribunales para la revisión de sentencias firmes viene derivada por la materia sobre la que versa la que se pretende rescindir, esto es, según haya aplicado normas del Código Civil o, en nuestro caso, de la Compilación de Derecho Civil Foral de Navarra.

Es decir, no viene derivada la competencia sobre la fundamentación jurídica que constaba en la demanda, sino por la materia sobre la que versa el procedimiento y fue el derecho aplicado en la sentencia, y basta su simple examen para comprobar que ya la de 6 de septiembre de 1999, adoptada en primera instancia, aplicó la Ley 39 del Fuero Nuevo en orden a la prescripción de acciones, así como la 555 en cuanto al fondo del tema debatido, criterio ratificado en su integridad por la de 17 de mayo de 2001, de la Audiencia Provincial de Navarra, que desestimó el recurso de apelación interpuesto contra aquélla.

De otro lado, no está de más hacer constar la incongruencia que supone la actitud de los codemandados cuando en este momento aducen la falta de competencia de este Tribunal y la mantuvieron, expresamente, al interponer los recursos de casación foral, éste en ejecución de sentencia, versando los procedimientos sobre rendición de cuentas de la administración de las referidas sociedades y entre las mismas partes hoy litigantes, de donde ha de concluirse que en aquel entonces la representación procesal de los ahora codemandados entendió que el tema había de residenciarse en la aplicación de normas de derecho civil foral de Navarra, cual

¹¹⁹ Acte del Tribunal Superior de Justicia de Navarra, de 5 de diciembre de 2001 (RJ. 2002/5013).

ahora acontece, por lo que, a la vista de lo anteriormente expuesto, es oportuno desestimar la excepción formulada y mantener la competencia de esta Sala para la resolución de la revisión ante ella formulada”.

Davant d'aquesta jurisprudència contradictòria que s'acaba d'esmentar, l'Excel·lentíssim Senyor President del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya va optar per adreçar una comunicació a la Sala Civil del Tribunal Suprem per tal de fer avinent la discrepància entorn a la competència per conèixer de la revisió civil de la sentència ferma.

La resposta de la Junta General de Magistrats de la Sala Civil del Tribunal Suprem, incongruent des del punt de vista de la necessitat estatutària d'atorgar contingut a les competències de les Sales Civils i Penals dels Tribunals Superiors de Justícia de les Comunitats Autònomes en matèria de revisió civil de la sentència ferma¹²⁰, va arribar el dia 23 d'abril de 1998, defensant-se la competència de la Sala Civil del Tribunal Suprem en aquells casos en què la matèria litigiosa no fos de dret civil especial o foral.

3.2.5. L'art. 509 de la nova LEC

La diversitat de previsions entre la Llei orgànica del poder judicial i l'antiga Llei d'enjudiciament civil respecte a la problemàtica de la competència per conèixer de la revisió de la sentència ferma, ha estat solucionada a través de la dicció literal de l'art. 509 de la regulació processal civil de l'any 2000¹²¹, ja que, aquest precepte conté una remissió expressa a la Llei orgànica del poder judicial quan a la distribució competencial entre el

¹²⁰ PUIG FERRIOL, LI. *La (reforma de la) competència civil dels tribunals superiors de justícia (El Tribunal Superior de Justícia de Catalunya i la Fiscalia), en Informe Pi i Sunyer sobre la Justícia a Catalunya*, Barcelona, Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autònòmics i Locals, 1998, p. 109.

¹²¹ Art. 509 de la LEC 1/2000:

“La revisión de sentencias firmes se solicitará a la Sala de lo Civil del Tribunal Supremo o a las Salas de lo Civil y Penal de los Tribunales Superiores de Justicia, conforme a lo dispuesto en la Ley Orgánica del Poder Judicial”.

Tribunal Suprem i els Tribunals Superiors de Justícia de les Comunitats Autònomes¹²².

Així, desaprofitant una gran oportunitat per adequar la competència per conèixer de la revisió civil de la sentència ferma a les exigències pròpies d'un Estat autonòmic¹²³, correspon la competència en matèria de revisió, amb caràcter general, a la Sala Civil del Tribunal Suprem; i en especial, a la Sala Civil i Penal dels Tribunals Superiors de Justícia, contra les sentències dictades per òrgans jurisdiccionals radicats a la corresponent Comunitat Autònoma, sempre i quan que es tracti de l'aplicació del dret civil, especial o foral, propi de la Comunitat, i que d'aquesta forma l'hagi previst el corresponent Estatut d'autonomia.

¹²² BORRELL MESTRE, J. *Estado autonómico y Poder Judicial*, obr, cit, p. 313; MORENO CATENA, V. *La revisión y la audiencia al rebelde*, en *Derecho Procesal Civil. Parte General*, obr, cit, p. 435-436.

¹²³ VALLESPÍN PÉREZ, D. *La revisión de la sentencia firme en el proceso civil*, obr, cit, p. 58.

3.3. La conveniència d'ampliar la competència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya pel que fa al coneixement de la revisió civil. Proposta de reforma de la Llei orgànica del poder judicial i de la Llei 1/2000

La solució incorporada a la LOPJ i a la qual es remet l'art. 509 de la nova LEC quant a la competència per conèixer de la revisió civil de la sentència ferma, és certament criticable des de la perspectiva d'assolir la culminació amb encert de la previsió constitucional de la configuració autonòmica de l'Estat¹²⁴.

En primer lloc, no sembla gens encertat establir el repartiment de la competència per conèixer de la revisió entre el Tribunal Suprem i els Tribunals Superiors de Justícia de les Comunitats Autònomes d'acord amb criteris jurídics materials o del dret substantiu aplicat al fons de l'assumpte¹²⁵. En aquest sentit, no cal oblidar que la dicció literal de l'art. 510 LEC (motius de revisió)¹²⁶ ens permet concloure que aquesta acció impugnatòria autònoma només necessita motivacions de tipus fàctic, sense que en cap cas s'hagi de prendre en consideració la natura de les normes jurídiques aplicades al litigi¹²⁷.

¹²⁴ JIMÉNEZ ASENSIO, R. *Les competències de la Generalitat de Catalunya: expectatives i realitats*, en *La Justícia a Catalunya en el marc d'un Estat compost*, obr, cit, pp. 35-36; ZUBIRI DE SALINAS, F. *Las salas de lo Civil y Penal de los tribunales superiores de Justicia: un futuro imperfecto*, obr, cit, p. 40.

¹²⁵ En aquest sentit són molt gràfiques les reflexions apuntades, entre d'altres, per: PUIG FERRIOL, L. *La reforma de la competència civil dels tribunals superiors de justícia*, en *La reforma de la competència dels tribunals superiors de justícia. La descentralització del Consell General del Poder Judicial*, obr, cit, p. 109: "... si ens atenem a la pràctica que s'ha viscut en l'àmbit de la Sala Civil del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, la gran majoria de recursos de revisió es fonamentaven en el fet que s'havia obtingut la sentència que es volia rescindir sobre la base de maquinacions fraudulentas, que normalment es centraven en que s'havia citat a termini per edictes el defenent, en uns casos en els quals l'agent coneixia o hauria pogut conèixer emprant una diligència mitjana el domicili del defenent. I si aquests són els casos més freqüents sobre recursos de revisió, es pot arribar clarament a la conclusió que la sentència es revisarà o no, amb total independència que la causa que ha donat origen a una situació d'indefens per part del defenent tingui darrere seu un litigi en el qual s'hagi d'aplicar el dret civil propi de la Comunitat Autònoma, el dret general espanyol o les normes de la llei processal civil espanyola".

¹²⁶ Vid. Cap. I.4.

En segon lloc, la conveniència d'ampliar les competències de les Sales Civils i Penals dels Tribunals Superiors de Justícia, en el sentit d'atorgar-les la competència per conèixer de la revisió de les sentències fermes, amb independència de si la matèria sobre la qual es fonamenta la impugnació és de Dret civil foral o especial de les Comunitats Autònomes, no suposa cap contradicció amb la finalitat pròpia de la revisió¹²⁸.

Això és així, d'una banda, perquè la distribució de la competència per conèixer de la revisió civil ha estat regulada, incorrectament, a la Llei orgànica del poder judicial, com si és tractés d'un recurs on l'òrgan jurisdiccional competent hagués de corregir vicis in iudicando o in procedendo¹²⁹; i d'altra banda, en atenció a que la finalitat de la revisió no és nomofilàctica, ja que el que es pretén és la cerca de la veritat material, la qual cosa fa que no sigui necessari establir un sistema d'unificació jurisprudencial dins de l'àmbit de la revisió de les sentències fermes¹³⁰.

¹²⁷ En la mateixa direcció de pensament respecte a la realitat que es podia constatar a l'art. 1796 de l'antiga LEC, veure, per tots: DE DIEGO DIEZ, L.A. *La revisión ante los Tribunales Superiores de Justicia*, obr, cit, p. 1167.

¹²⁸ BORRELL MESTRE, J. *Estado Autonómico y Poder Judicial*, obr, cit, p. 314.

¹²⁹ DE DIEGO DÍEZ, L.A. *La revisión ante los Tribunales Superiores de Justicia*, obr, cit, p. 1169.

¹³⁰ MUÑOZ JIMÉNEZ, F.J. *La competencia de las sales civiles i penals dels tribunals superiors de justícia per conèixer del recurs de revisió en matèria civil*, en *Les Sales Civils i Penals dels Tribunals Superiors de Justícia*, obr, cit, p. 44-45: "L'art. 123.1 del text constitucional configura el Tribunal Suprem com l'òrgan jurisdiccional superior en tots els ordres, llevat del que es disposa en matèria de garanties constitucionals, i amb jurisdicció a tota Espanya. Al seu torn, l'art. 152.1 respecta aquesta posició de preeminència quan diu que el tribunal superior de justícia culminarà l'organització judicial en l'àmbit territorial de la Comunitat Autònoma, "sens perjudici de la jurisdicció que correspon al Tribunal Suprem". Però com assenyala el Tribunal Constitucional en la seva sentència de ple, número 56/1990, de 29 de març, aquesta supremacia del Tribunal Suprem queda salvaguardada pels recursos previstos en matèries que li són pròpies; és a dir, aquelles en les quals resulta imprescindible unificar la jurisprudència, circumstància que, ni es dóna quan es tracta exclusivament del dret civil autonòmic, ni tampoc és predicable del recurs de revisió, atesos els motius que preveu l'art. 1796 LEC. Mitjançant el recurs de cassació, en efecte, el Tribunal Suprem té assignada la missió d'unificar la interpretació de les normes del dret comú com a mitjà de procurar l'aplicació uniforme en tot el territori en el que regeixen i de salvaguardar el principi de legalitat. La revisió, en canvi, no compleix una finalitat igual, doncs, com s'indicà abans, no té per objecte dilucidar qüestions jurídiques, sinó corregir actuacions processals fraudulentas. D'aquí que la preeminència constitucional que és patrimoni del Tribunal Suprem no es vegi lesionada per la circumstància que el judici de revisió s'incardini en l'esfera de competència d'òrgans jurisdiccional diferents ..."; DE OTTO Y PARDO, I. *Los Tribunales Superiores de Justicia*, en *Boletín de Información del Ministerio de Justicia*, obr, cit, p. 3113.

D'acord amb aquests arguments que s'acaben d'exposar i amb l'objectiu de dotar a les Sales Civils i Penals dels Tribunals Superiors de Justícia de les Comunitats Autònomes d'un adequat contingut competencial¹³¹, descarregant així de feina al Tribunal Suprem i apropant la justícia al ciutadà¹³², cal defensar l'aproximació de les competències dels Tribunals Superiors de Justícia a les que són pròpies dels òrgans judicials equivalents dels Estats federals¹³³.

En aquest sentit, quan a la revisió civil de la sentència ferma, es oportú defensar la conveniència d'ampliar la competència de la Sala Civil i Penal del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya¹³⁴.

¹³¹ Sobre la competència encara residual d'uns Tribunals qualificats com a "Superiors", veure: RAMOS MÉNDEZ, F. *Tribunales Superiores de Justicia y Tribunal Supremo: reflexiones sobre un despropósito*, en *Justicia*, 1991, núm. III, p. 522 i seg.

¹³² Pel que fa a la necessitat de desenvolupar les competències dels Tribunals Superiors de Justícia a través d'una correcta reivindicació política que faciliti la configuració d'una justícia més propera als ciutadans, veure, entre d'altres: ALONSO-CUEVILLAS, J. *El Tribunal Superior de Justicia de Catalunya com a òrgan superior a Catalunya sens perjudici de la jurisdicció que correspon al Tribunal Suprem*, en *La Justicia a Catalunya en el marc d'un Estat compost*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònòmics, 2000, p. 113 i seg.; BAYONA ROCAMORA, A. *Presentació del Seminari sobre la Justicia a Catalunya en el marc d'un Estat compost*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònòmics, 2000, p. 7; GUÀRDIA I CANELA, J.D. *Decret 82/2002, de 5 de març, pel qual es declara el dia 23 de maig com a Dia de la Justicia a Catalunya*, DOGC núm. 3595 – 14/03/2002; RAMOS MÉNDEZ, F. *Conclusiones del Seminari Internacional sobre El procés civil del segle XXI*, organitzat pel Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada de la Generalitat de Catalunya (Barcelona, 27 de setembre de 2002); i SILVA I ALCALDE, J.M. *Discurs de Cloenda del Seminari Internacional sobre El procés civil del segle XXI*, organitzat pel Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada de la Generalitat de Catalunya (Barcelona, 27 de setembre de 2002).

¹³³ En aquest sentit i posant l'exemple del "Oberlandesgericht" de la RFA, són molt significatives les reflexions de: VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *Com coordinar eficaçment les competències d'un tribunal superior de justícia, d'un tribunal constitucional i dels tribunals supranacionals? Existeixen massa instàncies en els judicis civils?*, en *Seminari Internacional sobre El procés civil del segle XXI*, obr, cit, p. 5 i seg.

¹³⁴ En aquest sentit, entre d'altres: BORRELL MESTRE, J. *Estado autonómico y Poder Judicial*, obr, cit, p. 314; DE DIEGO DÍEZ, L.A. *La revisión ante los Tribunales Superiores de Justicia*, obr, cit, p. 1169; ESPARZA LEIBAR, I – MARTÍN OSANTE, L.C. *El "recurso extraordinario" de revisión civil y los Tribunales Superiores: situación actual y perspectivas*, obr, cit, p. 67; PUIG FERRIOL, LI. *La reforma de la competència civil dels tribunals superiors de justícia*, en *La reforma de la competència dels tribunals superiors de justícia. La descentralització del Consell General del Poder Judicial*, obr, cit, p. 109; i VALLS GOMBAU, J.F. *La revisión civil: su posible atribución a la Sala Civil del Tribunal Superior de Justicia*, en *Autonomía y Justicia en Cataluña*, obr, cit, p. 139.

Com molt agudament ha assenyalat VALLS GOMBAU¹³⁵, l'atribució de competències en matèria de revisió als Tribunals Superiors de Justícia hauria d'estar referida a un únic requisit: que la sentència hagués estat dictada per un òrgan jurisdiccional radicat a la Comunitat, sense cap menció al dret material i a la seva regulació estatutària.

D'aquesta forma, el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, com a òrgan que culmina l'organització judicial a l'àmbit territorial de la Comunitat Autònoma, hauria de ser competent per a conèixer de totes les demandes de revisió de sentències dictades per òrgans jurisdiccional de l'ordre civil amb seu a la Comunitat Autònoma, qualsevol que fos la normativa aplicable al litigi que va originar aquesta acció impugnatòria autònoma¹³⁶, i amb independència del que van establir les normes estatutàries¹³⁷.

Per totes aquestes raons és fa necessari reclamar la modificació de la Llei orgànica del poder judicial en l'aspecte que aquí és considera¹³⁸, és a dir, quan a la competència per conèixer de la revisió civil de la sentència ferma¹³⁹.

¹³⁵ VALLS GOMBAU, J.F. *La revisión civil: su posible atribución a la Sala Civil del Tribunal Superior de Justicia, en Autonomía y Justicia en Cataluña, obr, cit, p. 134 i 139.*

¹³⁶ PUIG FERRIOL, LI. *La reforma de la competència civil dels tribunals superiors de justícia, en La reforma de la competència dels tribunals superiors de justícia. La descentralització del Consell General del Poder Judicial, op. cit. p. 109.*

¹³⁷ ESPARZA LEIBAR, I – MARTÍN OSANTE, L.C. *El "recurso extraordinario" de revisión civil y los Tribunales Superiores de Justicia: situación actual y perspectivas, obr, cit, p. 67: "lo que no es admisible es que se limite la competencia al Derecho Civil, Foral o Especial, y en lógica consecuencia si éste no es el criterio delimitador, no tiene sentido restringir la atribución del recurso de revisión a los Tribunales Superiores de Justicia de las Comunidades cuyos Estatutos de Autonomía lo hubieren previsto, por cuanto esta previsión se efectuaba en base al Derecho Civil, Foral o Especial y limitándose a esta materia. Por tanto la solución vendría por extender la competencia de revisión a todos los Tribunales Superiores de Justicia sin distinciones".*

¹³⁸ Quant a la necessitat de reforma de la Llei orgànica del poder judicial, de la qual avui dia ja existeix un esborrany, han estat molt clares les reflexions exposades per: PÉREZ-CRUZ MARTÍN, A.J. *Lección inaugural del III Congreso Gallego de Derecho Procesal ("Las reformas orgánica y procesal penal. La Justicia del Siglo XXI")*, A Corunya, 20, 21 i 22 de novembre de 2002 (Libro de Publicaciones del Congreso).

En aquest sentit i de conformitat amb les propostes del Tribunal Suprem¹⁴⁰ i les línies bàsiques del Pacte d'Estat per a la reforma de la Justícia¹⁴¹, sembla oportú recuperar la solució prevista a la proposta de modificació de la Llei orgànica del poder judicial (art. 73.1.b) que hauria d'haver acompanyat a la nova Llei d'enjudiciament civil de l'any 2000, i que finalment no va ser aprovada per manca de majoria suficient:

“La Sala de lo Civil y Penal del Tribunal Superior de Justicia conocerá, como Sala de lo Civil: b) Del recurso extraordinario de revisión contra las sentencias dictadas por órganos jurisdiccionales del orden civil con sede en la Comunidad Autónoma”.

¹³⁹ PUIG FERRIOL, LI. *La reforma de la competència civil dels tribunals superiors de justícia, en La reforma de la competència dels tribunals superiors de justícia. La descentralització del Consell General del Poder Judicial, obr, cit, p. 109.*

¹⁴⁰ Al propi “Informe y propuestas del Tribunal Supremo”, publicat en *Del modo de arreglar la Justicia. Discurso de apertura de Tribunales del año 2000*, Madrid, Tribunal Supremo, 2000, es diu expressament que: “no hay razón que objetivamente justifique hoy la competencia del Tribunal Supremo para conocer de los recursos de revisión, que podría atribuirse sin inconveniente alguno a las correspondientes Salas de los Tribunales Superiores de Justicia”.

¹⁴¹ El Punt 1 del Pacte d'Estat per a la reforma de la Justícia ha previst en relació a la modificació de competències del Tribunal Suprem que: “se modificará el recurso de revisión, de manera que el Tribunal Supremo conozca exclusivamente de los recursos de revisión contra sentencias firmes de la Audiencia Nacional y del propio Tribunal Supremo”.

4. Bibliografía

AGÚNDEZ FERNÁNDEZ, A. *Los recursos de revisión civil, contencioso-administrativo y laboral. Comentarios y Jurisprudencia*, Granada, Comares, 1997.

AJA FERNÁNDEZ, E. *El Estado Autonómico: federalismo y hechos diferenciales*, Madrid, Alianza, 1999.

ALBERTÍ, E. *L'Estat d'Autonòmic: el marc constitucional*, en *Manual de Dret Públic de Catalunya*, amb Aja, Font, Padrós i Tornos, Barcelona-Madrid, Generalitat de Catalunya – Marcial Pons, 2000.

ALMAGRO NOSETE, J. *La Justicia en los Estatutos de Autonomía*, en *Revista del Departamento de Derecho Político*, UNED, núm. 5, 1979-1980.

ALONSO-CUEVILLAS, J. *El Tribunal Superior de Justicia de Catalunya com a òrgan superior a Catalunya sens perjudici de la jurisdicció que correspon al Tribunal Suprem*, en *La Justicia a Catalunya en el marc d'un Estat compost*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autonòmics, 2000.

ÁLVAREZ CONDE, E. *El ámbito competencial del Consejo General del Poder Judicial y las Comunidades Autónomas*, en *Revista del Centro de Estudios Constitucionales*, (16), 1993.

ÁLVAREZ DE LINERA, S. *El recurso de casación para la unificación de la doctrina, en lo contencioso-administrativo*, en *Comentarios sobre la Reforma Procesal (Ley 10/92, de 30 de abril)*, coordinats per Gómez de Liaño, Oviedo, Forum, 1992.

APARICIO PÉREZ, M.A. *El Poder Judicial*, en *Revista de Derecho Político* (37), 1992.

BANACLOCHE PALAO, J. *De la revisión de sentencias firmes*, en *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil*, amb De la Oliva Santos, Díez-Picazo Jiménez i Vegas Torres, Madrid, Civitas, 2001.

BANDRÉS SÁNCHEZ-CRUZAT, J.M. *Les relacions del Poder Judicial, l'Administració de Justícia i la Generalitat de Catalunya*, en Informe Pí i Sunyer sobre la Justícia a Catalunya, Barcelona, Fundació Carles Pí i Sunyer d'Estudis Autonòmics i Locals, 2000.

BAÑÓN Y RODES, R. *Comentario al art. 40*, en *Comentarios al Estatuto de Autonomía de la Comunidad Autónoma Valenciana*, dirigidos por Martín Mateo, Madrid, Ministerio de Administración Territorial, Instituto de Estudios de Administración Local, 1985.

BAYONA ROCAMORA, A. *Presentació del Seminari sobre La Justícia a Catalunya en el marc d'un Estat compost*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autonòmics, 2000.

BONET NAVARRO, A. *Comentario al art. 29*, en *Comentarios al Estatuto de Autonomía de la Comunidad Autónoma de Aragón*, dirigidos por Bermeo Vera, Madrid, Ministerio de Administración Territorial, Instituto de Estudios de Administración Local, 1985.

BORRELL MESTRE, J. *Estado Autonómico y Poder Judicial*, Barcelona, Atelier, 2002.

CABAÑAS GARCÍA, J.C. *Comentario al art. 45*, en *Comentarios al Estatuto de Autonomía de la Comunidad Autónoma de Extremadura*, dirigidos por López Guerra y Soriano García, Madrid, Ministerio para las Administraciones Públicas, 1992.

CALAMANDREI, P. *Vicios de la sentencia y medios de gravamen*, en sus *Estudios sobre el Proceso Civil*, amb traducció de Sentís Melendo, Buenos Aires, 1945.

CALVO SÁNCHEZ, M.C. *La revisión civil*, Madrid, Montecorvo, 1977.

CARNELUTTI, F. *Sistema del derecho procesal*, I, traducció d'Alcalá-Zamora i Sentís Melendo, Buenos Aires, Uthea, 1944.

CARRILLO, M. *La reforma de la competència dels tribunals superiors de justícia des d'un punt de vista constitucional*, en *El Tribunal Superior de Justícia de Catalunya i la Fiscalia*, en Informe Pi i Sunyer sobre la Justícia a Catalunya, Barcelona, Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autònoms i Locals, 2000.

CELAYA IBARRA, A - CELAYA URIBARRI, A. *La Administración de Justicia en Euskadi*, Bilbao, Universidad de Deusto, 1992.

CLIMENT GONZÁLEZ, C. *El Tribunal Superior de Justicia en la Comunidad Autónoma Valenciana*, en *Poder Judicial* (10), 1984.

CORDÓN MORENO, F. *El proceso contencioso-administrativo conforme a la Ley 29/98, de 13 de julio, regulado de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa*, Pamplona, Aranzadi, 1999.

COUTURE, E.J. *Estudios de Derecho Procesal Civil*, I, Buenos Aires, 1946.

COVIAN, V. De la revisión en materia civil, en *Revista de los Tribunales*, 1898.

CRUZ VILLALÓN, P. *La Administración de Justicia en el Estatuto de Andalucía*, en *El Poder Judicial*, vol. II, Madrid, Instituto de Estudios Fiscales, 1983.

DE CASTRO FERNÁNDEZ, J. *Los Tribunales Superiores de Justicia*, en *Gestión Automatizada en el ámbito de la Justicia*, Barcelona, Centro Regional para la Enseñanza Informática y Generalitat de Catalunya (Departament de Justícia i Fundació Lluís de Peguera), 1983.

DE DIEGO DíEZ, L.A. *La revisión ante los Tribunales Superiores de Justicia*, en Rev. La Ley, vol. 4 (1986).

DE GISPERT I CATALÀ, N. *La reforma de la justícia a la darrería del segle XX*, Fòrum FIATC, Barcelona, 22 d'octubre de 1998, Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1999.

DE OTTO PARDO, I. *Los Tribunales Superiores de Justicia*, en Boletín de Información del Ministerio de Justicia, núm. 1471, 1987.

DE OTTO PARDO, I. *Estudios sobre el Poder Judicial*, Madrid, Ministerio de Justicia, Secretaria General Técnica, 1989.

DÍAZ VALCÁRCEL, L.M. *El Consejo General del Poder Judicial y las Comunidades Autónomas*, en *Jornadas de estudio sobre el Consejo General del Poder Judicial*, Madrid, Consejo General del Poder Judicial, 1981.

DÍEZ-PICAZO, I. *Derecho Procesal Civil. Los procesos de declaración de acuerdo con la Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil*, amb De la Oliva Santos, Madrid, Centro de Estudios Ramón Areces, 2000.

DOVAL DEL MATEO, J. *La revisión civil*, Barcelona, Bosch, 1979.

ELIZALDE PÉREZ, J.M. *El principio de unidad jurisdiccional y los Tribunales Superiores de las Comunidades Autónomas: una interpretación federalista en perspectiva comparada*, en *El Poder Judicial*, II, Madrid, Instituto de Estudios Fiscales, 1983.

ENTRENA CUESTA, R. *Comentario al artículo 152 CE*, en *Comentarios a la Constitución*, dirigits per Garrido Falla, Madrid, Civitas, 1985.

ENTRENA CUESTA, R. *Curso de Derecho Administrativo. Concepto. Fundamento. Relación jurídico-administrativa y Justicia Administrativa*, Madrid, Tecnos, 13 edició, 1999.

ESPARZA LEIBAR, I MARTÍN OSANTE, L.C. *El recurso extraordinario de revisión civil y los Tribunales Superiores de Justicia: situación actual y perspectivas*, en *Revista Vasca de Administración Pública*, núm. 30, 1991.

FERNÁNDEZ, M.A. *Medios de rescisión de la sentencia firme*, en *Derecho Procesal Civil*, II, amb De la Oliva Santos, Madrid, Centro de Estudios Ramón Areces, 1995.

FERNÁNDEZ. T.R. *Curso de Derecho Administrativo*, II, amb García de Enterría, Madrid, Civitas, 2000.

FERNÁNDEZ DE VILLAVICENCIO ARÉVALO, F. *El Tribunal Superior de Justicia de Catalunya. EAC 19 i EAC 20*, en *Comentarios sobre el Estatuto de Autonomía de Cataluña*, Barcelona, II, Barcelona, Institut d'Estudis Autònòms, 1990.

FLORS MATIES, J. *La revisión de las sentencias firmes*, en *El proceso civil. Doctrina, Jurisprudencia y Formularios*, V, coordinat per Escribano Mora, Valencia, Tirant lo blanch, 2001.

FREIXES SANJUÁN, T. *Prólogo a l'obra de Borrel Mestre sobre "Estado Autónomo y Poder Judicial"*, Barcelona, Atelier, 2002.

GARBERÍ LLOBREGAT, J. *De la revisión de sentencias firmes*, en *Los procesos civiles. Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil con*

formularios y jurisprudencia (3), coordinats pel propi autor, Barcelona, Bosch, 2001.

GARCÍA DE ENTERRÍA, E. *Estudios sobre Autonomías Territoriales*, Madrid, Civitas, 1985.

GARRIGA ARIÑO, F. *La nulidad de actuaciones en la Ley 1/2000*, Revista Economist & Jurist, núm. 42, 2000 (marzo–abril).

GARRIGA ARIÑO, F. *La revisión de sentencias firmes*, en *Instituciones del nuevo proceso civil. Comentarios sistemáticos a la Ley 1/2000*, II, Barcelona, Difusión Jurídica y Temas de Actualidad, Economist & Jurist, 2000.

GÓMEZ ORBANEJA, E. *Derecho Procesal Civil*, II, amb Herce Quemada, Madrid, 1979.

GONZÁLEZ PÉREZ, J. *Comentario al art. 102 de la Ley de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa*, Madrid, Civitas, 1978.

GONZÁLEZ PÉREZ, J. *Procedimiento contencioso-administrativo. Recursos contra providencias, autos y sentencias*, en *Comentarios a la Ley de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa*, Madrid, Civitas, 1994.

GONZÁLEZ PÉREZ, J. *Recurso de casación para la unificación de doctrina*, en *Comentarios a la Ley de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa (Ley 29/98), de 13 de julio*, Madrid, Civitas, 1999.

GONZÁLEZ PÉREZ, J. *Recurso de revisión*, en *Comentarios a la Ley de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa (Ley 29/98), de 13 de julio*, Madrid, Civitas, 1999.

GONZÁLEZ-VARAS IBÁÑEZ, S. *Recurso de casación para la unificación de la doctrina*, en *Comentarios a la Ley de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa (Ley 29/98)*, Madrid, Tecnos, 1999.

GUASP, J. *Derecho Procesal Civil*, II, Madrid, Instituto de Estudios Políticos, 1968.

GUÀRDIA I CANELA, J.D. *Competències de la Generalitat en matèria de Justícia (Primera part: introducció)*, en *Jornades sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*, Barcelona, 1980.

GUÀRDIA I CANELA, J.D. *Decret del Departament de Justícia 82/2002, de 5 de març, pel qual es declara el Dia de la Justícia a Catalunya*, DOGC núm. 3595, de 14 de març de 2002.

HERRÁN ORTÍZ, A.I. *De la revisión de sentencias firmes*, en *Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil*, dirigits per Lledó Yagüe, Madrid, Dykinson, 2000.

HITTERS, J.C. *Revisión de la cosa juzgada*, La Plata, Librería Editora Platense, segona edició, 2001.

JIMÉNEZ ASENSIO, R. *Les competències de la Generalitat de Catalunya: expectatives i realitats*, en *La Justícia a Catalunya en el marc d'un Estat compost*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònòmics, 2000.

JIMÉNEZ FORTEA, F.J. *El recurso de casación para la unificación de doctrina laboral (Problemas fundamentales)*, Valencia, Tirant lo blanch, 1999.

JIMÉNEZ VILLAREJO, C. *El Poder Judicial en el Estado de las Autonomías*, en *Jornadas de Estudio sobre el Consejo General del Poder*

Judicial (Madrid, 10 a 13 de diciembre de 1981), Madrid, Consejo General del Poder Judicial–Editora Nacional, 1983.

LASARTE ÁLVAREZ, C i MORENO CATENA, V. *Los Tribunales Superiores de Justicia y sus competencias*, en *El Poder Judicial*, II, Madrid, Instituto de Estudios Fiscales, 1983.

LINDE PANIAGUA, E. *El Poder Ejecutivo y la Justicia en el Estado de las Autonomías*, en *La Justicia en la década de los 80*, Madrid, Ministerio de Justicia, 1981.

LÓPEZ AGUILAR, J.F. *Justicia y Estado Autonómico*, Madrid, Civitas, 1994.

LORCA NAVARRETE, A.M. *Introducción al Derecho Procesal. Organización Judicial Española y Principios Rectores del Proceso Español*, Madrid, Dykinson, segunda edición, 1995.

LORCA NAVARRETE, A.M. *De la revisión de sentencias firmes*, en *Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil*, II, dirigidos por el propio autor, Valladolid, Lex Nova, 2000.

LUCAS MURILLO DE LA CUEVA, P. *El Poder Judicial en el Estado Autonómico*, en *Teoría y Realidad Constitucional* (5), 2000.

MANRESA, J.M. *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil*, t. VI, Madrid, 1895.

MARTÍN DELGADO, A. *Los Tribunales Superiores de Justicia*, en *Jornadas de Estudio sobre el Poder Judicial*, Madrid, Instituto de Estudios Fiscales, 1983.

MARTÍN VALVERDE, A.M. *Del recurso de casación para la unificación de doctrina*, en *Comentarios a la Ley de Procedimiento Laboral*, II, dirigits per Monereo Pérez-Moreno Vila-Gallego Morales, Granada, Comares, 2001.

MILIAN MASSANA, A. *El Tribunal de Cassació de Catalunya a l'organització del contenciós administratiu a la II República*, Barcelona, Escola d'Administració Pública de Catalunya, 1983.

MONTERO AROCA, J. *El Tribunal Superior de Justicia de Galicia*, en *Revista Justicia*, 1989.

MONTERO AROCA, J. *Revisión, audiencia al rebelde y nulidad*, en *El nuevo proceso civil (Ley 1/2000)*, amb Gómez Colomer, Montón Redondo i Barona Vilar, Valencia, Tirant lo blanch, 2000.

MONTÓN REDONDO, A. *Atribuciones de los Tribunales Superiores de Justicia de las Comunidades Autónomas*, en *Rev. La Ley*, vol. 2 (1986).

MORELLO, A.M. *Prólogo a l'obra de Juan Carlos Hitters "Revisión de la cosa juzgada"*, La Plata, Librería Editora Platense, 2001.

MORENO CATENA, V. *Las innovaciones en la organización de los Tribunales españoles en el Proyecto de Ley Orgánica del Poder Judicial*, en *Documentación Jurídica*, nº XII, vol. 1º, 1984.

MORENO CATENA, V. *Comentario al art. 22*, en *Comentarios al Estatuto de Autonomía de la Comunidad Autónoma de Galicia*, dirigidos por Carro Fernández-Valmayor, Madrid, Ministerio para las Administraciones Públicas, 1994.

MORENO CATENA, V. *Recurso de casación para la unificación de doctrina*, en *Comentarios a la Ley reguladora de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa de 1998*, amb Gimeno Sendra, Garberí

Llobregat i González-Cuéllar, Madrid, Centro de Estudios Ramón Areces, 1999.

MORENO CATENA, V. *Recurso de revisión*, en *Comentarios a la nueva Ley reguladora de la Jurisdicción Contencioso-Administrativa de 1998*, amb Gimeno Sendra, Garberí Llobregat i González-Cuéllar, Madrid, Centro de Estudios Ramón Areces, 1999.

MORENO CATENA, V. *La revisión y la audiencia al rebelde*, en *Derecho Procesal Civil. Parte General*, amb Cortés Domínguez i Gimeno Sendra, Madrid, Colex, 2000.

MORÓN PALOMINO, M. *El proceso civil y la tutela de los terceros*, en *Revista de Derecho Procesal*, 1965 (3).

MOVILLA ÁLVAREZ, C i CARBALLAL PERNAS, R. *Administración de Justicia y Autonomías*, en *Jornadas de Estudio sobre el Consejo General del Poder Judicial* (Madrid, 10 a 13 de diciembre de 1981), Madrid, Consejo General del Poder Judicial – Editora Nacional, 1983.

MUERZA ESPARZA, J.J. *De la revisión de sentencias firmes*, en I, coordinada per Cordón Moreno, Armenta Deu, *Comentarios a la Ley de Enjuiciamiento Civil*, Muerza Esparza i Tapia Fernández, Pamplona, Aranzadi, 2001.

MUÑOZ JIMÉNEZ, F.J. *La competencia de les sales civils i penals dels tribunals superiors de justícia per conèixer del recurs de revisió en matèria civil*, en *Les Sales Civils i Penals dels Tribunals Superiors de Justícia*, Barcelona, Consejo General del Poder Judicial. Departament de Justícia. Generalitat de Catalunya. Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada, 1994.

MUÑOZ JIMÉNEZ, F.J. *De la revisión de sentencias firmes*, en *Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil*, II, coordinats per

Fernández-Ballesteros, Rifá Soler i Valls Gombau, Barcelona, Iurgium Editores/Atelier, 2000.

MUÑOZ MACHADO, S. *Derecho Público de las Comunidades Autónomas*, 2 vols, Madrid, Civitas, 1985.

NÚÑEZ i NÚÑEZ, J. *Comentario al art. 61, en Comentarios al Estatuto de Autonomía de la Comunidad Autónoma de Navarra*, con Cordón Moreno, dirigidos por Santamaría Pastor, Madrid, Ministerio para las Administraciones Públicas, 1992.

NÚÑEZ RIVERO, C. *El Estado autonómico: principios, organización y competencias*, Madrid, Universitas, 1998.

ORDUÑA REBOLLO, E. *Estatuto de Autonomía de Murcia (Estudio preliminar, notas e índices)*, Madrid, Instituto de Estudios de Administración Local, 1982.

PÉREZ-CRUZ MARTÍN, A.J. *Derecho Procesal Civil*, amb Fernando Gómez de Liaño, Oviedo, Forum, 2001.

PÉREZ-CRUZ MARTÍN, A.J. *Lección inaugural del III Congreso de Derecho Procesal de Galicia ("Las reformas orgánica y procesal penal. La Justicia del Siglo XXI")*, Libro de Publicaciones del Congreso, A Coruña, 20, 21 i 22 de novembre de 2002.

PÉREZ GORDO, A. *Problemática procesal y orgánica ante el Tribunal Superior de Justicia de las Comunidades Autónomas*, en *El desarrollo de la Constitución Española de 1978*, Zaragoza, Libros Pórticos, 1982.

PINTÓ RUÍZ, J.J. *Competències de la Generalitat en matèria de Justícia*, en *Jornades sobre l'Estatut d'Autonomia de Catalunya*, Barcelona, 1980.

PRIETO-CASTRO, L. *Trabajos y Orientaciones de Derecho Procesal*, Madrid, Editorial Revista de Derecho Privado, 1964.

PRIETO-CASTRO, L. *Tratado de Derecho Procesal Civil*, II, Pamplona, Aranzadi, 1985.

PUIG FERRIOL, LI. *La reforma de la competència civil dels tribunals superiors de justícia*, en *La (La Reforma de la) competència dels Tribunals Superiors de Justícia. La descentralització del Consell General del Poder Judicial*, amb Guillem Vidal i Andreu, Marc Carrillo, Antoni Bruguera Manté, Àngel Garcia Fontanet i Ponç Feliu Llansá, en "Informe Pi i Sunyer sobre la Justícia a Catalunya", Barcelona, 1998, Fundació Carles Pi i Sunyer d'Estudis Autonòmics i Locals.

QUINTANA, J.M. *La Comunitat Autònoma de les Illes Balears (Institucions, competències i règim jurídic)*, Barcelona, Parlament de les Illes Balears, 1995.

RAMÓN VALLVÉ. J. Estudi sobre una possible estructura de l'Administració de Justícia, en *Revista Jurídica de Catalunya* (4), 1978.

RAMOS MÉNDEZ, F. *Tribunales Superiores de Justicia y Tribunal Supremo: reflexiones sobre un despropósito*, en *Justicia*, 1991/III.

RAMOS MÉNDEZ, F. *Enjuiciamiento Civil*, I, Barcelona, Bosch, 1997.

RAMOS MÉNDEZ, F. *Guía para una transición ordenada a la nueva LEC*, Barcelona, Bosch, 2000.

RAMOS MÉNDEZ, F. *Conclusiones del Seminario Internacional sobre El procés civil del segle XXI*, organitzat per la Generalitat de Catalunya (Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada), Barcelona, 27 de setembre de 2002.

REVERÓN PALENZUELA, B. *Poder Judicial, unidad jurisdiccional y estado autonómico*, Granada, Comares, 1996.

REVERÓN PALENZUELA, B. *Consejo General del Poder Judicial y Comunidades Autónomas en el Proyecto de Ley Orgánica del Poder Judicial*, en Gobierno de la Justicia, Valladolid, Universidad de Valladolid, 1996.

RODRÍGUEZ-PIÑERO ROYO, M.C. *El recurso de casación para la unificación de doctrina: revisión crítica*, Madrid, Editorial La Ley-Actualidad, 1999.

ROMERO NAVARRO, R. *La revisión civil*, en *Ley de Enjuiciamiento Civil Comentada*, coordinada per Marina Martínez-Pardo i Daniel Loscertales, Madrid, SEPIN, 2000.

SERRA DOMÍNGUEZ, M. *Prólogo a l'obra del Prof. Doval del Mateo "La revisión civil"*, Barcelona, Bosch, 1979.

SERRA DOMÍNGUEZ, M. *La Ley 1/2000 sobre Enjuiciamiento Civil*, Barcelona, Bosch, 2000.

SILVA I ALCALDE, J.M. *Discurs de Cloenda del Seminari Internacional sobre El procés civil del segle XXI*, organitzat per la Generalitat de Catalunya (Centre d'Estudis Jurídics i Formació Especialitzada), Barcelona, 27 de setembre de 2002.

TORNOS, J. *L'Estatut d'Autonomia i la relació entre ordenaments*, en *Manual de Dret Públic de Catalunya*, amb Enoch Albertí (coordinador), Eliseo Aja, Tomàs Font, Xavier Padrós, Madrid i Barcelona, Generalitat de Catalunya (Institut d'Estudis Autonòmics) – Marcial Pons, 2000.

VALENTÍN-FERNÁNDEZ DE VELASCO, L. *Competencias de la Comunidad Autónoma de Cataluña en materia de Administración de*

Justicia, en *Primeres Jornades sobre l'Administració de Justícia a Catalunya*, Montserrat, Consejo General del Poder Judicial – Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 1983.

VALLESPÍN PÉREZ, D. *La revisión de la sentencia firme en el proceso civil*, Barcelona, Atelier, 2002.

VALLESPÍN PÉREZ, D. *El modelo constitucional de juicio justo en el ámbito del proceso civil*, Barcelona, Atelier, 2002.

VALLS GOMBAU, J.F. *Las competencias civiles de los Tribunales Superiores de Justicia. Especial referencia a la revisión y los recursos de casación autonómicos*, en *Justicia*, 1988 (II).

VALLS GOMBAU, J.F. *La revisión civil: su posible atribución a la Sala Civil del Tribunal Superior de Justicia*, en *Cuadernos del Consejo General del Poder Judicial (Autonomía y Justicia en Cataluña). Seminario organizado por el Consejo General del Poder Judicial, el Consell Consultiu de la Generalitat de Catalunya y el Tribunal Superior de Justícia de Catalunya*, Barcelona (9 y 10 de mayo de 1991).

VÁZQUEZ IRIZUBIETA. *Comentarios a la nueva Ley de Enjuiciamiento Civil. Doctrina y Jurisprudencia. Ley 1/2000*, Madrid, Dijusa, 2000.

VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *Teoría general de los recursos*, text de la Conferència impartida el dia 26 d'octubre de 1999 dins del Curs d'Extensió Universitària organitzat per l'Àrea de Dret Processal de la Universitat de Barcelona sobre "*La sentència i els recursos al procés civil*".

VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *Prólogo a l'obra del Prof. Dr. David Vallespín "La revisión de la sentencia firme en el proceso civil"*, Barcelona, Atelier, 2002.

VÁZQUEZ SOTELO, J.L. *Com coordinar eficaçment les competències d'un tribunal superior de justícia, d'un tribunal suprem, d'un tribunal*

constitucional i dels tribunals supranacionals? Existeixen massa instàncies en els judicis civils?, text de la Conferència impartida al *Seminari Internacional sobre El Procés civil del segle XXI*, organitzat per la Generalitat de Catalunya (Centre d'Estudis Jurídics i de Formació Especialitzada), Barcelona, 27 de setembre de 2002.

VERGER GRAU, J. *La rebeldía en el proceso civil*, Barcelona, Bosch, 1989.

VERGER GRAU, J. *La rebeldía*, en *Instituciones del nuevo proceso civil. Comentarios sistemáticos a la Ley 1/2000*, vol. II, Barcelona, Difusión Jurídica y Temas de Actualidad, Economist & Jurist, 2000.

VICENTE SÁNCHEZ, À. *Les competències de la Generalitat de Catalunya: expectatives i realitats*, en *La Justícia a Catalunya en el marc d'un Estat compost*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònoms, 2000.

VIDAL ANDREU, G. *La casación penal. Apuntes para el futuro*, en *Iuris*, núm. 57, Enero de 2002.

VIDAL MARSAL, S. *Les competències de la Generalitat de Catalunya: expectatives i realitats*, en *La Justícia a Catalunya en el marc d'un Estat compost*, Barcelona, Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònoms, 2000.

VILASECA I MARCET, J.M. *L'abast jurídic de l'Estatut de Catalunya*, en *Revista Jurídica de Catalunya*, 1980 (4).

VILASECA I MARCET, J.M. *Competències de Catalunya en material d'Administració de Justícia*, en *Primeres Jornades sobre l'Administració de Justícia a Catalunya*, Montserrat, Consejo General del Poder Judicial – Departament de Justícia de la Generalitat de Catalunya, 1983.

VILLAGÓMEZ CEBRIÁN, M. *La prueba. Los recursos*, en *La nueva Ley de Enjuiciamiento Civil*, III, coordinada per Cortés Domínguez i Moreno Catena, Madrid, Tecnos, 2000.

XIOL RÍOS, J.A. *El Poder Judicial y su Consejo General en el Estado Social y Democrático de Derecho*, en Premio Poder Judicial, Madrid, Consejo General del Poder Judicial, 1990.

XIOL RÍOS, J.A. *Comentarios a la Ley de Medidas Urgentes de Reforma Procesal (I). La Reforma del Proceso Civil*, amb Fernández Montalvo, Valencia, Tirant Lo Blanc, 1992.

ZUBIRI DE SALINAS, F. *Las salas de lo Civil y Penal de los tribunales superiores de Justicia: un futuro imperfecto*, en *Jueces para la Democracia (Información y Debate)*, núm. 37, marzo/2000.

5. Índex cronològic de jurisprudència

5.1 Tribunal Suprem i Tribunal Constitucional

STS de 7 de juliol de 1886 (CL. 60).

STS de 19 de desembre de 1927 (CL. 87).

STS de 14 de novembre de 1960 (CL. 655).

STS de 26 d'abril de 1966 (CL. 298).

STS de 20 de gener de 1968 (CL. 35)

STS de 28 d'abril de 1975 (Ar. 1890).

STS de 18 de maig de 1981 (Ar. 2168).

STC 38/1982, de 22 de juny (BOE. 16 de juliol). Ple. Conflicte positiu de competència núm. 394/81. Ponent: RAFAEL GÓMEZ-FERRER MORANT.

STS de 21 d'octubre de 1982 (Ar. 5570).

STS de 6 de maig de 1983 (Ar. 2673).

STS de 18 d'octubre de 1986 (Ar. 5941).

STS de 19 de gener de 1987 (Ar. 305).

STS de 16 de febrer de 1987 (Ar. 698).

STS de 20 de novembre de 1987 (Ar. 8414).

STS de 19 de juliol de 1988 (Ar. 8462).

STS de 12 de juliol de 1989 (Ar. 5605).

STS de 2 d'octubre de 1989 (Ar. 6878).

STS de 19 de gener de 1990 (Ar. 14).

STS de 12 de març de 1990 (Ar. 1688).

STS de 20 de març de 1990 (Ar. 4895).

STC 56/1990, de 29 de març (BOE. 4 de maig). Ple. Recurs d'inconstitucionalitat: 859, 861, 864 i 870 (Acumulats). Ponents: EUGENIO DÍAZ EIMIL, LUIS LÓPEZ GUERRA i VICENTE GIMENO SENDRA.

STC 62/1990, de 30 de març (BOE. 7 de maig). Ple. Recurs d'inconstitucionalitat: 505, 548, 583 i 588/1989 (Acumulats). Ponents: EUGENIO DÍAZ EIMIL, LUIS LÓPEZ GUERRA i VICENTE GIMENO SENDRA.

STS de 5 d'octubre de 1990 (Ar. 7473).

STS de 3 d'octubre de 1991 (Ar. 6901).

STS de 10 de febrer de 1992 (Ar. 1205).

STS de 18 de desembre de 1992 (Ar. 10699).

STS de 19 de gener de 1993 (Ar. 476).

STS de 8 de febrer de 1993 (Ar. 692).

STS de 15 de desembre de 1994 (Ar. 9422).

STS de 23 de març de 1995 (Ar. 2060).

STS de 24 de juliol de 1995 (Ar. 5601).

STS de 13 de novembre de 1995 (Ar. 8403).

STS de 5 de desembre de 1995 (Ar. 9263).

STS de 12 d'abril de 1996 (Ar. 3189).

STS de 15 d'abril de 1996 (Ar. 3086).

STS de 17 d'abril de 1996 (Ar. 2964).

STS de 17 d'abril de 1996 (Ar. 2966).

STS de 20 d'abril de 1996 (Ar. 3583).

STS de 5 de juny de 1996 (Ar. 4820).

STS de 13 de juny de 1996 (Ar. 4765).

STS de 3 de juliol de 1996 (Ar. 5554).

STS de 9 de setembre de 1996 (Ar. 6555).

STS de 31 de desembre de 1996 (Ar. 9692).

STS de 24 de febrer de 1997 (Ar. 1326).

STS de 26 de maig de 1997 (Ar. 4243).

STS de 1 d'octubre de 1997 (Ar. 6963).

STS de 28 d'octubre de 1997 (Ar. 7365).

STS de 25 de març de 1998 (Ar. 1652).

STS de 29 d'abril de 1998 (Ar. 3877).

STS de 5 de juny de 1998 (Ar. 4276).

STS de 20 d'octubre de 1998 (Ar. 8074).

STS de 12 de desembre de 1998 (Ar. 9930).

STS de 23 de desembre de 1998 (Ar. 9757).

STS de 23 de gener de 1999 (Ar. 5).

STS de 2 de febrer de 1999 (Ar. 531).

STS d'1 de març de 1999 (Ar. 1365).

STS de 28 d'abril de 1999 (Ar. 2617).

STS de 11 de maig de 1999 (Ar. 3105).

STS de 25 de maig de 1999 (Ar. 3981).

STS de 8 de setembre de 1999 (Ar. 6933).

STS de 9 de desembre de 1999 (Ar. 8536).

STS de 24 d'abril de 2000 (Ar. 3988).

STS de 15 de juny de 2000 (Ar. 4423).

STS de 7 de setembre de 2000 (Ar. 7621).

STS de 11 de desembre de 2000 (Ar. 10433).

STS de 14 de desembre de 2000 (Ar. 9898).

STS de 10 de gener de 2001 (Ar. 1).

STS de 11 de gener de 2001 (Ar. 2).

STS de 17 de gener de 2001 (Ar. 1317).

STS de 15 de febrer de 2001 (Ar. 1486).

STC 105/2001, de 23 d'abril (BOE. 29 de maig). Recurs d'empar: 567/98.
Sala Segona. Ponent: GUILLERMO JIMÉNEZ SÁNCHEZ.

STS d'11 de maig de 2001 (Ar. 6200).

STS de 5 d'octubre de 2001 (Ar. 8783).

STS de 8 d'octubre de 2001 (Ar. 8627).

STS de 13 de novembre de 2001 (Ar. 9301).

STS de 10 de desembre de 2001 (Ar. 9992).

STS de 16 de febrer de 2002 (Ar. 1623).

STS de 2 de març de 2002 (Ar. 4083).

STS de 5 d'abril de 2002 (Ar. 3374).

STS de 20 de maig de 2002 (Ar. 5248).

STS de 19 de juny de 2002 (Ar. 5228).

5.2 Actes i sentències dels Tribunals Superiors de Justícia.

Acte del Tribunal Superior de Justícia de la Comunitat Valenciana, de 27 de juliol de 1989 (Revista General del Derecho, 1989, núm. 543).

Acte del Tribunal Superior de Justícia de Madrid, de 26 de setembre de 1990 (Revista Actualidad Civil, 1990 - @147).

Acte del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, de 20 de desembre de 1990 (RJ. 1992/2581).

Acte del Tribunal Superior de Justícia de Navarra, de 29 de gener de 1994.

Acte del Tribunal Superior de Justícia de Murcia, de 10 de març de 1995.

Acte del Tribunal Superior de Justícia de Galícia, de 12 de febrer de 1997 (RJ. 1997/610).

Sentència del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, de 16 de setembre de 1997 (RJ. 1997/6671).

Acte del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, de 9 d'octubre de 1997 (RJ. 1997/7225).

Acte del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya de 26 de gener de 1998 (RJ. 1998/10048).

Acte del Tribunal Superior de Justícia de les Illes Balears, de 8 de setembre de 1998 (RJ. 1998/8506).

Acte del Tribunal Superior de Justícia de Navarra, de 5 de desembre de 2001 (RJ. 2002/5013).

6. Estadístiques

Tipus i nombre d'òrgans judicials (a 30 d'abril de 2002)

ÒRGANS JUDICIALS	BARCELONA	GIRONA	LLEIDA	TARRAGONA	CATALUNYA
Sales TSJC	3				3
Seccions A. Provincial	19	3	2	3	27
Jutjat degà únic	1				1
Jutjats de Primera Instància	59				59
Jutjats d'instrucció	33				33
Jutjats de Primera instància i instrucció	136	33	17	33	219
Jutjats penals	35	5	2	6	48
Jutjats socials	38	4	1	4	47
Jutjats contenciosos administratius	14	2	1	2	19
Jutjats de menors	5	1	1	1	8
Jutjats de vigilància penitenciària	3		1		4
Jutjats del registre civil exclusiu	3				3
Total	349	48	25	49	471
Jutjats de Pau	286	212	224	175	897

Font: Generalitat de Catalunya. Departament de Justícia. Direcció General de Relacions amb l'Administració de Justícia

Distribució territorial de la justícia civil

ÒRGAN	NÚMERO	ÀMBIT
Tribunal Suprem	1	Estatal
Tribunal Superior de Justícia	17	Autonòmic
Audiència Provincial	50	Provincial
Jutjat de primera instància	438	Partit judicial
Jutjat de Pau	7680	Municipal

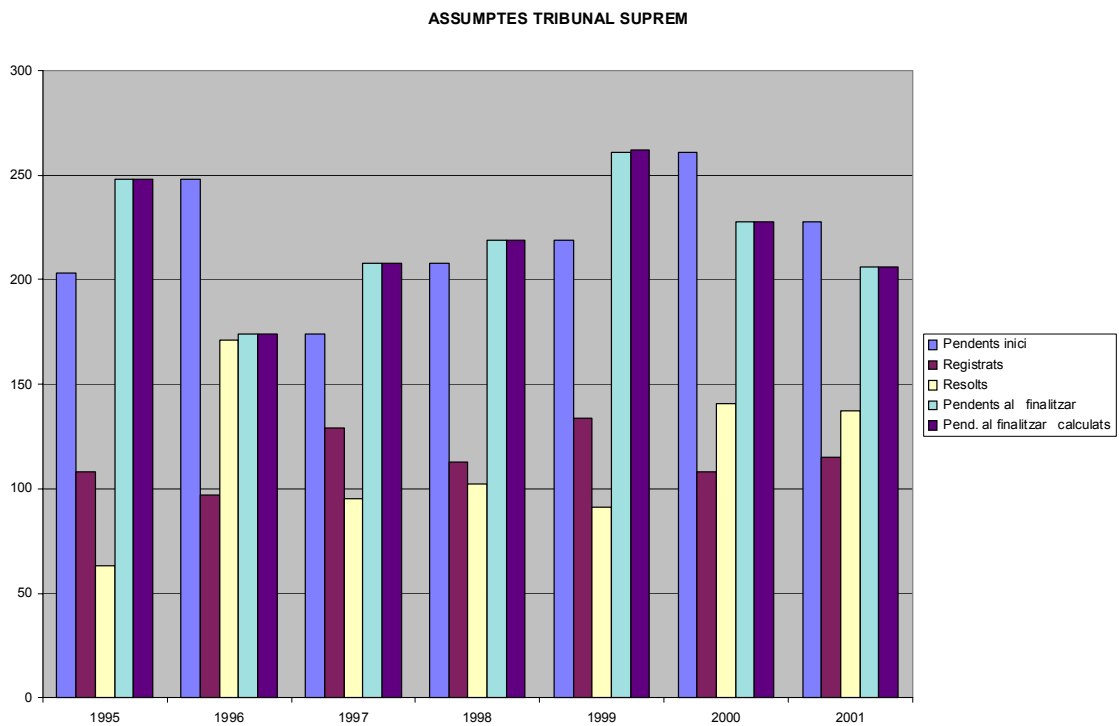
Mitjans personals

ÒRGAN	Composició	Nombre Jutge/Magistrat
Jutjat de primera instància	Unipersonal	366
Jutjat de primera instància i instrucció	Unipersonal	1201
AP (Civil i penal)	Col·legiat	319
AP (Civil)	Col·legiat	227
Tribunal Superior de Justícia	Col·legiat	65
Tribunal Suprem	Col·legiat	10
Registre Civil Exclusiu	Unipersonal	19
Registre Civil Central	Unipersonal	2
TOTAL		2209

Tribunal Suprem

Assumpes del Tribunal Suprem per procediments, òrgan judicial, anys i situació

	Pendents inici	Registrats	Resolts	Pendents al finalitzar	Pend. al finalitzar calculats
Recurs de revisió					
SC DEL TS					
1995	203	108	63	248	248
1996	248	97	171	174	174
1997	174	129	95	208	208
1998	208	113	102	219	219
1999	219	134	91	261	262
2000	261	108	141	228	228
2001	228	115	137	206	206

Tribunals Superiors de Justícia

Assumptes dels tribunals superiors de justícia

Recurs extraordinari de revisió 1995

	Pend. a l'inici	Registrats	Reoberts	Acumulats	Resultats	Pend. al finalitz.	Pend. al finalitzar calculats
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
ARAGO							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
CASTELLA LA MANXA							
SCP TSJ	8	17	0	0	17	8	8
CATALUNYA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
VALENCIA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
GALICIA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
MURCIA							
SCP TSJ	1	3	0	0	3	1	1
NAVARRA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
PAIS BASC							

Assumptes dels Tribunals Superiors de Justícia

Recurs extraordinari de revisió 1996

	Pend. a l'inici	Registrats	Reoberts	Acumulats	Resultats	Pend. al finalitz.	Pend. al finalitzar calculats
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
ASTURIES							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
CASTELLA							
LLEO							
SCP TSJ	8	23	0	0	20	11	11
CATALUNYA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
GALICIA							
SCP TSJ	1	0	0	0	1	0	0
NAVARRA							

Assumptes dels Tribunals Superiors de Justícia

Recurs extraordinari de revisió 1997

	Pend. a l'inici	Registrats	Reoberts	Acumulats	Resultats	Pend. al finalitz.	Pend. al finalitzar calculats
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
ARAGO							
SCP TSJ	0	2	0	0	2	0	0
BALEARS							
SCP TSJ	0	3	0	0	3	0	0
CANARIES							
SCP TSJ	11	18	0	0	25	4	4
CATALUNYA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
GALICIA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
NAVARRA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
PAIS BASC							

Assumptes dels Tribunals Superiors de Justícia

Recurs extraordinari de revisió 1998

	Pendent s a l'inici	Registra ts	Reobe rts	Acumulat s	Result s	Pendents al finalitzar	Pend. al finalitzar calculats
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
BALEARS							
SCP TSJ	4	3	0	0	5	2	2
CATALUNYA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
VALENCIA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
GALICIA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
MURCIA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
NAVARRA							

Assumptes dels Tribunals Superiors de Justícia

Recurs extraordinari de revisió 1999

	Pend. a l'inici	Registrats	Reoberts	Acumulats	Resultats	Pend. al finalitz.	Pend. al finalitzar calculats
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
ARAGO							
SCP TSJ	0	2	0	0	2	0	0
CANARIES							
SCP TSJ	2	5	0	0	6	0	1
CATALUNYA							
SCP TSJ	1	1	0	0	1	0	1
VALENCIA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
NAVARRA							

Assumptes dels Tribunals Superiors de Justícia

Recurs extraordinari de revisió 2000

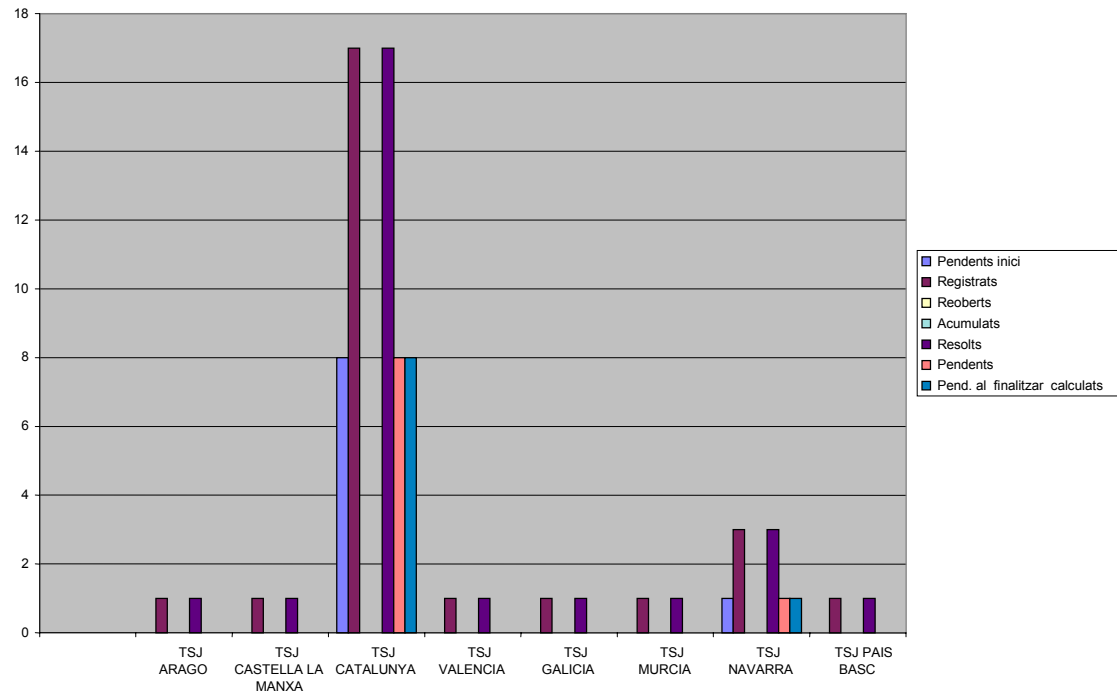
	Pend. a l'inici	Registrats	Reoberts	Acumulats	Resolts	Pend. al finalitz.	Pend. al finalitzar calculats
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
BALEARS							
SCP TSJ	0	8	0	0	5	3	3
CATALUNYA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
VALENCIA							
SCP TSJ	0	4	0	0	2	2	2
GALICIA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
MURCIA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
PAIS BASC							

Assumptes dels Tribunals Superiors de Justícia

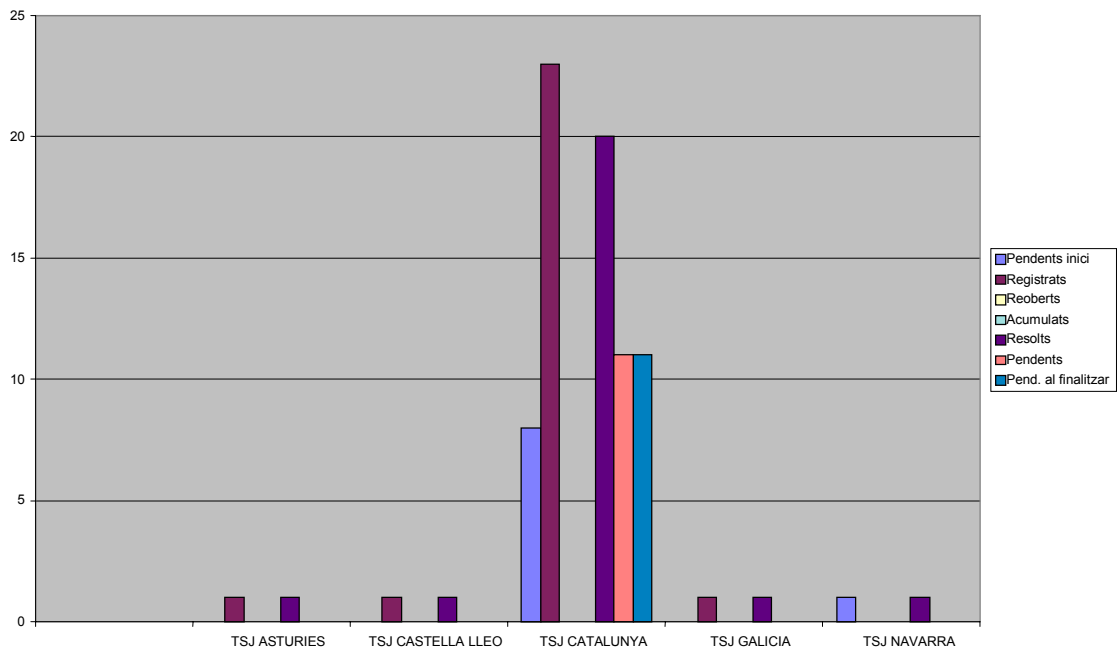
Recurs extraordinari de revisió 2001

	Pend. a l'inici	Registrats	Reoberts	Acumulats	Resolts	Pend. al finalitz.	Pend. al finalitzar calculats
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
ANDALUSIA							
SCP TSJ	0	1	0	0	1	0	0
ARAGO							
SCP TSJ	3	5	0	0	4	4	4
CATALUNYA							
SCP TSJ	2	1	0	0	3	0	0
GALICIA							
SCP TSJ	0	3	0	0	3	0	0
NAVARRA							
SCP TSJ	0	2	0	0	2	0	0
PAIS BASC							

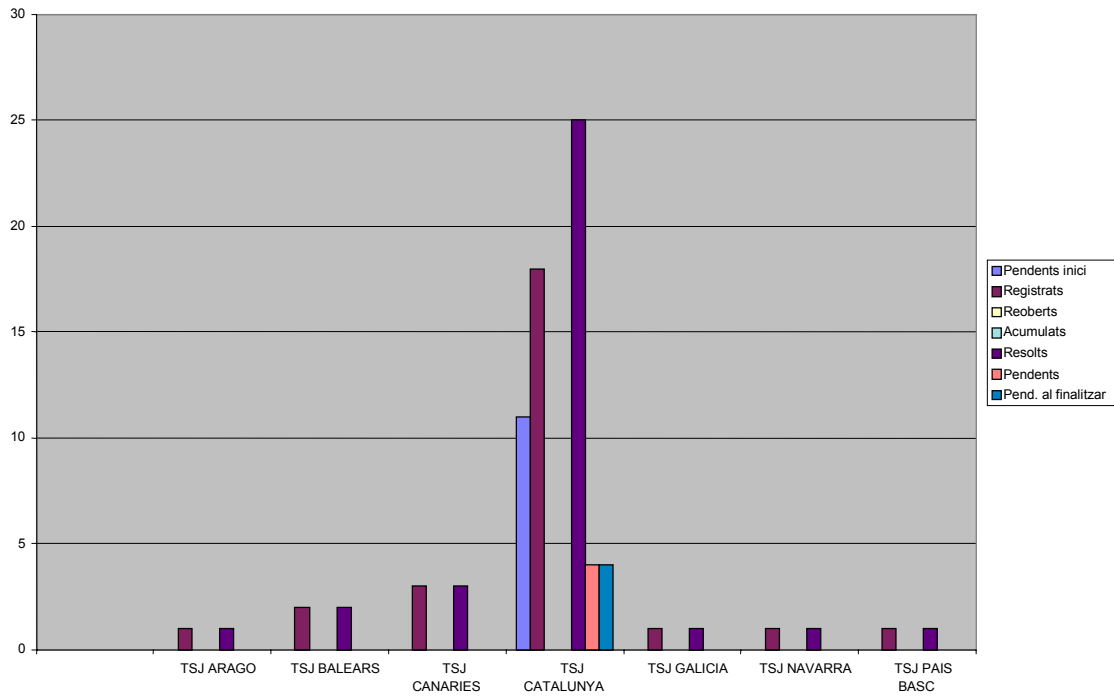
ASSUMPTE TRIBUNALS SUPERIORS DE JUSTÍCIA
Recurs de revisió 1995

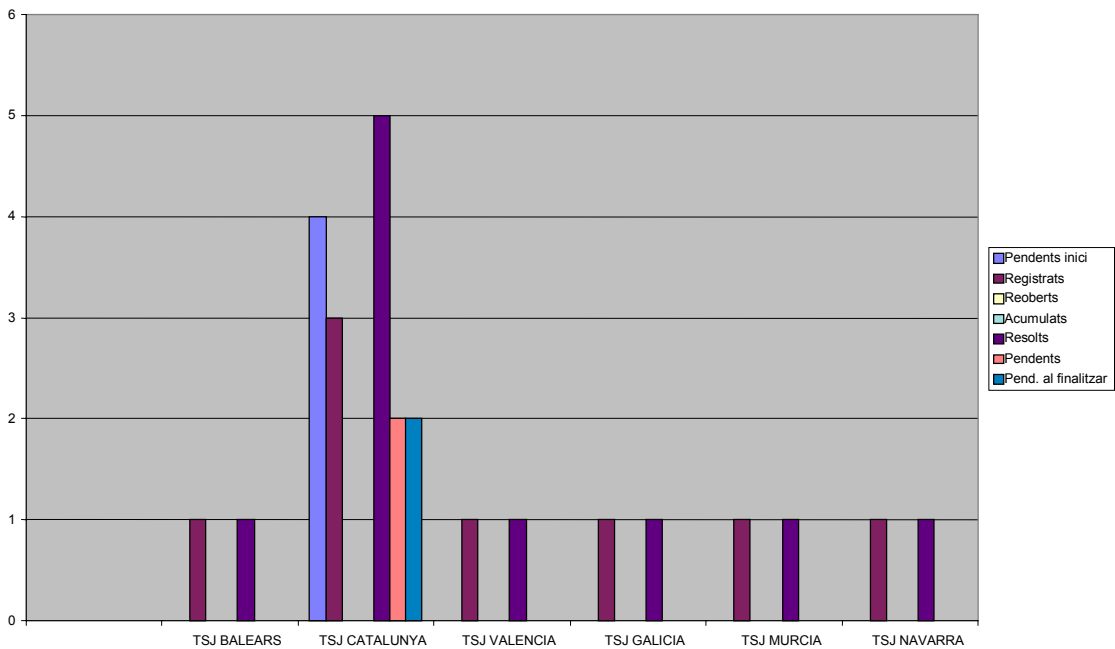
ASSUMPTE TRIBUNALS SUPERIORS DE JUSTÍCIA
Recurs de revisió 1996

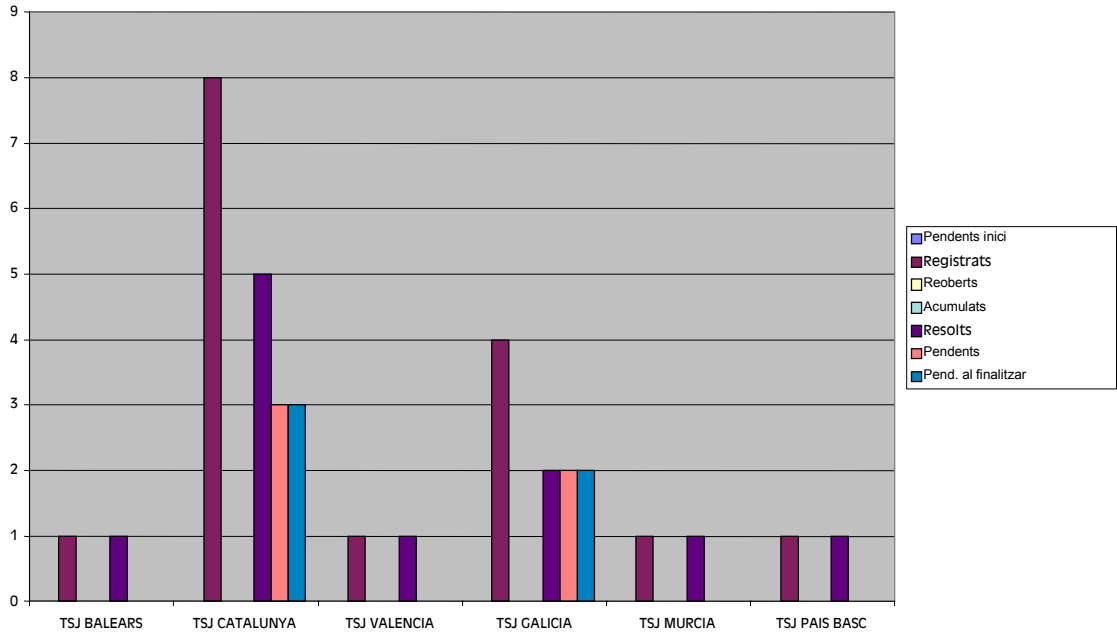
ASSUMPTES TRIBUNALS SUPERIORS DE JUSTÍCIA
Recurs de revisió 1997

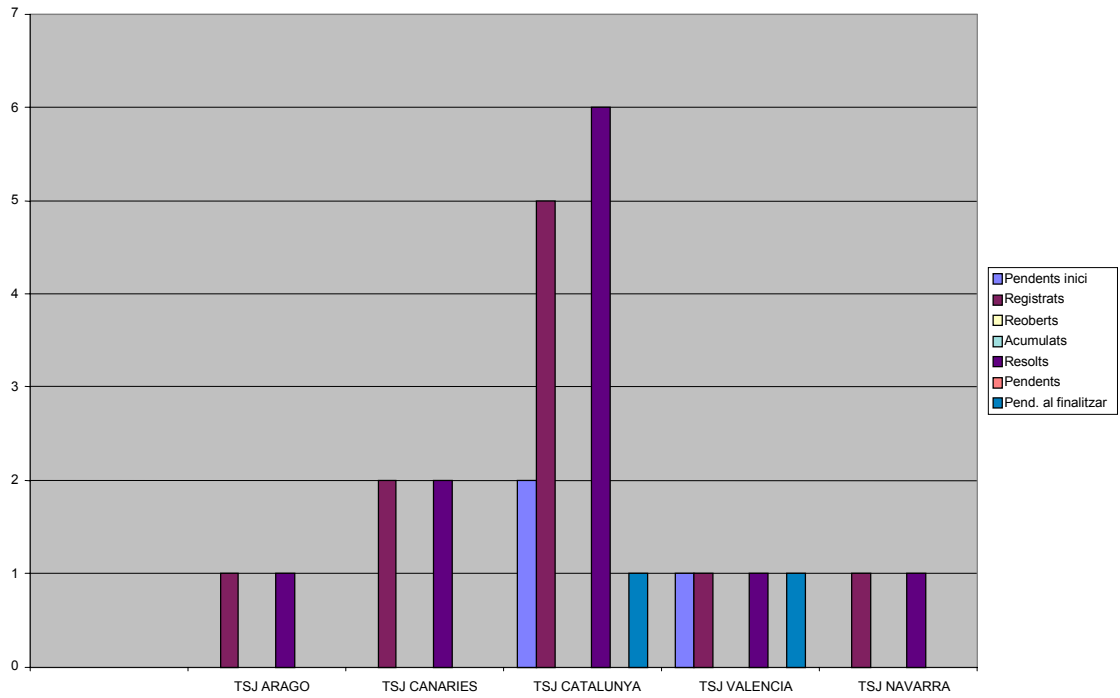
ASSUMPTES TRIBUNALS SUPERIORS DE JUSTÍCIA
Recurs de revisió 1998

ASSUMPTELS DELS TRIBUNALS DE JUSTICIA
Recurs extraordinari de revisió 2000

ASSUMPTELS TRIBUNALS SUPERIORS DE JUSTÍCIA
Recurs de revisió 1999

ASSUMPTES DEL TRIBUNALS SUPERIORS DE JUSTICIA
 Recurs extraordinari de revisió 2001

